

Днес в броя

242,6 млн. лв. се инвестират в 21 национални програми за образование

Акад. Николай Денков, министър на образованието и науката:
„Наше общо усилие трябва да бъде да осигурим условия, за да може талантливите и мотивираните, тези, които могат да правят наука на най-високо ниво, да намерят своето място и реализация в България“

Елеонора Павлова, учител по информатика и ИТ, отличена от Съюза на математиците в България за 2022 г.: „В гимназията ни – МГ „Петър Берон“ – Варна, често срещано явление е ученик да гони учител по коридорите, за да сподели своя идея“

®

АЗ·БУКИ

Четете ни на www.azbuki.bg
www.azbuki.eu

НАЦИОНАЛЕН СЕДМИЧНИК ЗА ОБРАЗОВАНИЕ И НАУКА

Вестникът е правопреемник на първото официално издание на Министерството на просвещението – „Училищен преглед“ – 1896 г.

Брой 20 (1570) 19 – 25 май 2022 г. Година XXXI. Под името „Аз-буки“ вестникът излиза от 10 април 1991 г. Цена 1,50 лв.

Снимка Петър Ганев

43 028 дванадесетокласници се явиха на държавния зрелостен изпит по БЕЛ в 736 училища в страната. Избрали да пишат интерпретативно съчинение, разсъждаваха върху темата „Споменът – скръб и утеха“ в елегията „Аз искам да те помня все така“ на Димчо Дебелянов. Втората възможност бе написването на есе със заглавие „Тежестта на думите“. От тази година изпитът се смята за издържан при минимум 30 точки, които носят оценка „Среден 3“. Повече по темата на стр. 2

10 млн. лв. за училищни автобуси

Държавата ще осигурява безплатни познавателни книжки и за тригодишните

Десет милиона лева за закупуване на училищни автобуси за децата от населени места без детска градина или училище отпуска Министерският съвет. Средствата са предвидени в Закона за държавния бюджет за 2022 г.

Амортизацията на автопарка изисква периодично част от автобусите да бъдат извеждани от експлоатация и заменяни с нови, за да се гарантира безопасността на децата. Към момента на училища и общини са необходими общо 648 нови автобуса. С отпуснатите средства ще се

удовлетворят заявките първо на тези, които изпитват най-спешна нужда.

Подкрепата е част от политиката на МОН да осигурява подходящ транспорт за децата в задължителна предучилищна възраст и за учениците от населени места, където няма детска градина или училище.

Правителството реши още, че държавата ще осигурява безплатни познавателни книжки и за децата на тригодишна възраст. Така от следващата учебна година всички деца в детските градини ще полу-

чават безплатни познавателни материали. Досега те се предоставяха безвъзмездно само на децата от четири до шест години. С друга промяна се отпускат повече средства за закупуване на учебници за V, за VI и за VII клас. Изменението се налага във връзка с новия учебен предмет „Компютърно моделиране и информационни технологии“, по който са увеличени учебните часове и темите. Това предполага по-голямо съдържание на новите учебници по компютърно моделиране и информационни технологии. **АЗ·БУКИ**

Азбучни истини

Да запретнем ръкави!

Антоанета НАЙДЕНОВА

От Брюксел долетя новината, че Габрово е един от 63-те региона от четири държави членки на Европейския съюз, избран да участва в пилотната инициатива „Партньорства за регионални иновации“. Това означава, че ще получи подкрепа, ще работи в мрежа и ще си сътрудничи с другите 62 региона, за да може по-лесно да привлече инвестиции и да търси финансиране от подходящите европейски програми. Както и да си осигури пазар за новосъздадените продукти и услуги при своите нови партньори.

Партньорствата ще бъдат в основата и на новата европейска иновационна програма. От нея се очаква да стимулира иновациите в регионите и чрез тях да се решават местните проблеми, свързани с транспорт, енергетика и т.н.

Преди дни пък в София се откри Националният център по мехатроника и чисти технологии в кампуса на Техническия университет, в който са инвестирани 19 млн. лв. Новите лаборатории позволяват авангардни изследвания в областите мехатроника, виртуално инженерство и дигитални производства, роботизирани системи, функционални покрития и нови материали, енергийна ефективност, електромобилност и др. Националният център е част от по-голям проект, чиято цел е да подпомага бизнеса, да работи с него и да осигурява реален трансфер на съвременни технологии към него.

Новата вълна от високотехнологични иновации може да промени всеки сектор от икономиката и да направи така, че всички ние да живеем по-добре. За да се случи това, са нужни материална база, качествени изследователи и финансиране. Скоро ще ги имаме, така че бъдещето е в наши ръце. Остава само да запретнем ръкави и да започнем да капитализираме научните постижения и иновациите.

В МИНИСТЕРСКИЯ СЪВЕТ

Правителството предлага 2 352 585 лева за стипендии на ученици в 72 общински училища, чиито възпитаници имат високи резултати на държавните зрелостни изпити по български език и литература и по математика за период от пет учебни години. Най-добре представилите се училища са разпределени в седем групи – четири на база средни резултати по български език и литература и три на база средни резултати по математика. В зависимост от групата, в която се намират, училищата получават различен размер на средствата за един ученик – 25 лв., 35 лв., 55 лв. или 75 лв. за групите по български език и 40 лв., 60 лв. или 80 лв. за групите по математика. С тези допълнителни средства училищата ще дават стипендии на повече ученици.

Държавната гаранция за нови кредити за студенти и докторанти през 2022 г. ще бъде до 40 млн. лева, реши правителството. Държавата оказва подкрепа, като гарантира главниците и лихвите по задълженията на младежи, които нямат възможност да покрият разходите си за обучение и издръжка. Договорените кредити са гарантирани до тяхното пълно погасяване. За периода от 1.09.2010 г. до 31.12.2021 г. са сключени общо 21 876 кредита за 154 761 862,30 лв.

Общо 17 683 964 лв. предостави на държавните училища Министерският съвет. С парите се възстановяват техните преходни остатъци от 2021 г. За разлика от другите държавни институции по закон детските градини, училищата и центровете в сферата на образованието не губят средствата, останали им от преходната година. С предоставените близо 18 млн. лв. се възстановяват пълните размери на преходните остатъци за 2021 г. на държавните училища към Министерството на културата и Министерството на младежта и спорта в размери съответно 3 931 801 лв. и 898 869 лв., както и част от необходимите средства за държавните училища, финансирани от МОН в размер на 12 853 294 лв.

Дебати за атестирането

„В момента тече обществено обсъждане за актуализацията на минималните изисквания за атестация на университетските преподаватели. Проектът не нарушава Конституцията, а целта е да се създаде общ подход към всички професионални направления, отчитайки спецификите им“, коментира във Варна министърът на образованието и науката акад. Николай Денков, цитиран от БТА. Той заяви още, че новите правила всъщност ще изискват професорите и доцентите да продължават да работят качествено и интензивно, след като са хабилитирани. Университетите могат да имат вътрешни правила за атестирането, като имат право да завишават критериите според министър Денков. По думите му и в момента много от учебните заведения имат по-високи изисквания от минимума.

Министърът на образованието и науката, който се включи в Общото събрание на ректорите на висшите училища в България в Икономическия университет – Варна, обяви още, че за предстоящия прием в университетите няма да има промяна на защитените специалности. Няма да има и сериозни корекции и в държавната поръчка за броя на студентите.

Министърът коментира, че за да има доброволно обединяване на университети в консорциуми, е нужна промяна в Закона за висшето образование. Председателят на Съвета на ректорите проф. Анастас Герджиков допълни, че доброволното обединяване е много по-добър вариант от сливанията, особено ако решенията са взети по административен път. Денков уточни, че примери за доброволни обединения на висши заведения има както в Европа, така и у нас. Като такива той даде Русенския, Тракийския и Бургаския университет.

На срещата във Варна Анастас Герджиков не беше преизбран за поста председател на Съвета на ректорите, съобщи БНР. Ректорът на Софийския университет бе единственият номиниран, но не получи втори мандат, след като за него гласуват 24 от присъстващите 48 ректори на висши училища. За преизбирането му са необходими 50% от гласовете плюс един. Нови избори за председател, Управителен и Контролен съвет и Етична комисия на Съвета на ректорите ще се проведат в рамките на месец. За член отново е приет Европейският политехнически университет в Перник. **АЗ-БУК**

Наг 43 000 на матура по БЕЛ

Зрелостниците избираха между Димчо Дебелянов и есе за тежестта на думите

Общо 43 028 души се явиха на държавния зрелостен изпит по БЕЛ в 736 училища. Заявления бяха подали 46 661 младежи, но до изпита бяха допуснати 44 206 зрелостници. Останалите не са завършили успешно XII клас, съобщават от МОН. Един карантинирани зрелостник се е включил в изпита в Габрово при спазване на всички санитарно-хигиенни препоръки на Министерството на здравеопазването.

Избрали да пишат интерпретативно съчинение, разсъждаваха върху темата „Споменът – скръб и утеха“ в елегията „Аз искам да те помня все така“ на Димчо Дебелянов. Втората възможност беше създаване на есе със заглавие „Тежестта на думите“. Зрелостниците имаха 120 минути, за да създадат текст с обем до четири страници.

В първата част на изпита по български език и литература се наблегна върху прилагането на книжовните норми и четенето с разбиране. Във втората част се изискваше познаване на изучаваните литературни

произведения и способност за тяхното тълкуване. В една от задачите се очакваше зрелостниците да открият темата в откъс от неизучавана творба, а в друга – да съпоставят интерпретацията на една и съща тема в изучаван и в неизучаван текст.

Досега в Министерството на образованието и науката са постъпили пет сигнала за нарушения. В Самоков е анулирана изпитна работа, защото не е използван черен химикал. Във Варна, Пловдив, Сандански и Кърджали са хванати зрелостници с мобилни телефони.

Верните отговори от държавния зрелостен изпит по БЕЛ са достъпни на адрес https://www.mon.bg/upload/30742/DZI_BEL_18_05_2022.pdf. Резултатите ще бъдат обявени до 8 юни 2022 г.

И през тази година максималният брой точки на матурата е 100. Съчинението или есето носят най-много – 30 точки. Изпитът се смята за издържан при минимум 30 точки, които носят оценка „Среден“. Досега за това бяха необходими 23 т., които

можеха да се съберат от въпросите с избираем отговор. Министър Денков коментира пред медиите, че към момента не се обсъжда увеличаване на прага за получаване на оценка „Среден 3“ на ДЗИ.

„Нека да преминат няколко изпита по тази система, след това да се обсъжда. Резултатите ще зависят от това, което знаят децата. Разликата, която може да очакваме от тази промяна, е в това, че може да има повече двойки, отколкото тройки, тъй като границата се отмества към малко по-голям брой точки. Но от друга страна, трябва да сме спокойни, че който е получил диплома, знае достатъчно материала, върху който се явява“, заяви той.

Вторият задължителен изпит ще се проведе на 20 май т.г., също от 8,30 ч. Очаква се на него да се явят 45 224 зрелостници.

За учениците от профилираните гимназии втората матура е по профилиращ учебен предмет по избор с изключение на БЕЛ. Завършващите професионални паралелки и професионални гимназии полагат държавен изпит за придобиване

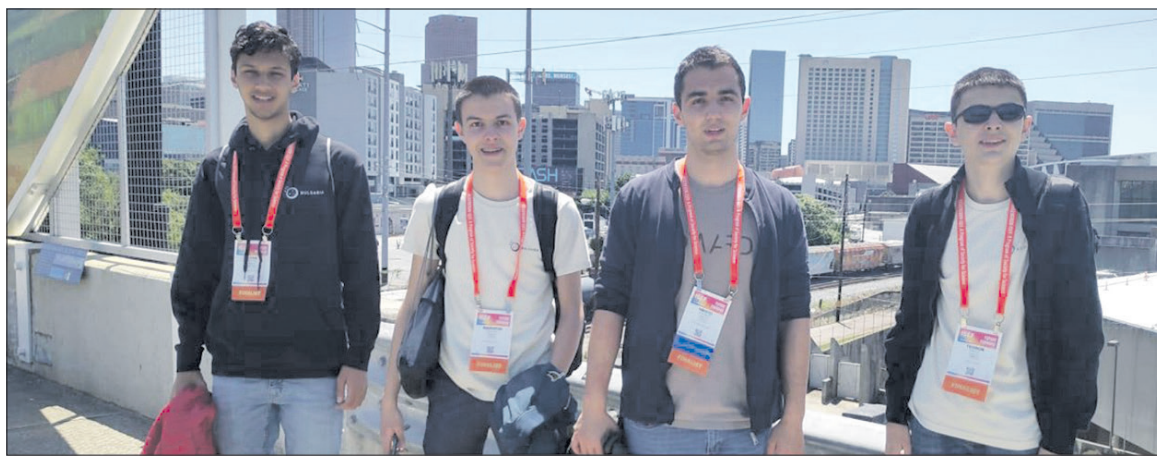
на професионална квалификация. Дипломни проекти ще защитават 8286 зрелостници от професионални гимназии и паралелки. Други 12 572 ще се явяват на изпити по професията, включващи писмена и устна част.

По традиция за втора матура най-желан е английският език, следван от биология и здравно образование и география и икономика. За първи път има възможност да се държи втори задължителен зрелостен изпит и по предметите информатика, информационни технологии, предприемачество, музика, изобразително изкуство, но само ако са изучавани като профилиращи. По време на втората част от матурите по информатика и по информационни технологии младежите ще работят на компютър.

От 26 май до 1 юни т.г. са допълнителните матури по желание. Поради големия брой предмети в един ден могат да се провеждат по два изпита – сутрин и следобед. На допълнителни матури са пожелали да се явят общо 3238 зрелостници. **АЗ-БУК**

Наши ученици с награди от Атланта

Снимка Media Bricks

Български ученици получиха две от специалните награди на най-голямото състезание за гимназисти, свързано с наука и инженерство в света – Regeneron International Science and Engineering Fair (Regeneron ISEF). Те печелят признания, които се връчват от водещи световни компании и университети, преди да бъдат обявени наградите от организаторите на най-големия ученически научен конкурс, който се провежда в Атланта, Джорджия. Българските проекти, които заслужиха специалните награди, са на Радостин Чолаков (МГ „Акад. Кирил Попов“) и Илияс Номан (СМГ), съобщават от Media Bricks.

Радостин Чолаков (МГ „Акад.

Кирил Попов“, X клас) – най-младият български участник, който някога се е класирал за ISEF, получи втора награда на ACM (Association for Computing Machinery) и 3000 \$. Проектът му представя нова невронна архитектура за класификация на данни, разработена с неговия научен ръководител Тодор Колев. Тя вече е включена в библиотеката tsai и се използва активно.

Илияс Номан (СМГ, XI клас), който трябваше без почивка да се яви на конкурса след участието си на Балканиадата по математика, получи стипендия за следване в University of Arizona в размер от 10 000\$ на година. Неговият проект изследва т.нар. max-cut проблем в теория на графите. Илияс

работи с Александър Иванов и доц. д-р. Станислав Харизанов.

В Regeneron ISEF участват и Христо Тодоров с проекта си Exploring Machine Learning Interpretability by Analyzing Tumor Suppressor Genetic Sequence Data, както и Теодор Кирилов със Software for image analysis of single DNA molecules. Всички те се класираха за международния конкурс, след като спечелиха Панаира на науката и иновациите – Innofair 2022, който се проведе през февруари тази година.

Българският отбор се подкрепя от ИМИ – БАН, чрез програма „Образование с наука“ и проект K-TRIO, както и от клуб „Млади таланти“. **АЗ-БУК**

Медали и от Евроолимпиадата по експериментални науки

Златни медали печелят ученици от Националната природо-математическа гимназия „Акад. Любомир Чакалов“ и Софийската математическа гимназия на Европейската олимпиада по експериментални науки (EOES 2022) в Храдец Кралове, Чешката република, съобщават от МОН. В отбора участват Яна Атанасова (биология, XI клас в НПМГ), Явор Христов (химия, X клас в СМГ) и Божидар Бозов (физика, X клас в НПМГ).

Бронзови медали пък печелят десетокласниците от СМГ Виктор Лилов (биология), Преслав Георгиев (химия) и Биляна Димитрова (физика).

В отборното класиране България заема трето място сред 40 тима от 20 страни.

Ръководители на учениците са д-р Христина Андреева (Софийски университет, ИЕ – БАН), д-р Калина Пачеджиева (Софийски университет) и Владимир Цветков (ЧОУ „Роналд Лаудер“).

Снимка Пресметър МОН

Участниците решават екипно експериментални задачи с изследователски характер, свързани с качествата на хиалуроновата киселина, измерват параметри на молекули на ДНК, сравняват кръвни проби на различни организми и изследват връзката между някои генетични мутации и имунния отговор при инфекции

(като HIV и COVID-19). В работата си учениците прилагат съвременни методи от различни направления на биологията, физиката и химията.

Европейската олимпиада по експериментални науки е наследник на Олимпиадата по природни науки на ЕС, провела досега 18 издания в различни европейски държави. **АЗБУКИ**

„Заедно в изкуствата и спорта“ тръгва наесен

Очаква се в Програмата да се включат поне 70 000 ученици

До края на юни ще се приемат заявките за участие на училищата в новата Национална програма „Заедно в изкуствата и спорта“. По нея училища с по-малко от 400 ученици могат да регистрират до два спортни отбора и до две групи по изкуства. По-големите училища ще могат да създадат до три групи по изкуства и до три отбора. Това съобщи министърът на образованието и науката акад. Николай Денков, преди да се включи в крос с деца и ученици в Южния парк в София, част от инициативата „5 KM RUN“.

Заявките ще се предават през регионалните управления на образованието. Целта е от началото на новата учебна година Програмата да заработи и реално да стимулира колективните извънкласни дейности – отбори по футбол, волейбол и баскетбол, вокални, танцови, музикални, театрални групи. Официалният старт ще бъде на Националния стадион „Васил Левски“ в София, като съгласие да се включи в него, е дал Христо Стойков.

„Работим съвместно с министрите на младежта и спорта и на културата, така че да активизираме колкото може децата да се занимават с това, което им е интересно, полезно и приятно. Както знаете, спортът и изкуството възпитават. Разчитаме в дейности по Програмата да се включат поне 70 000 ученици. Могат да бъдат и повече, зависи от организацията по училища. Освен заниманията в самите училища ще организираме училищни, общински, областни състезания и национален спортен празник за финал“, поясни още министър Денков.

Финансирането е общо 90 млн. лв. за учебната 2022/2023 г. Осигурени са средства както за ангажираните учители, така и за включването на външни специалисти – треньори по

спорт и хора на изкуството. „Говорили сме и с професионалните гилдии по изкуствата и с ректора на Националната спортна академия. Те са готови да предоставят необходимите кадри, които да влязат в училищата и децата да се докоснат до истинските творци и треньори“, отбеляза още министър Денков.

Преди дни Министерският съвет одобри 21 национални програми за развитие на образованието. Чрез тях в предучилищното и училищното образование през тази година ще бъдат инвестирани общо 242,6 млн. лв. Две от тях са нови – „Заедно в изкуствата и спорта“ и „Подкрепа на образователните медиатори и социалните работници“. По втората с 10 млн. лв. ще се осигурят възнагражденията на не по-малко от 900 медиатори и социални работници – както вече назначени, така и нови.

Някои от вече познатите програми са разширени чрез нови модули. Например НП „Иновации в действие“ е допълнена. По нея ще се разработят методика и учебници ресурси за STEM образование. Те ще бъдат приложени в изградените STEM центрове в 263 училища, както и в други 1980 образователни институции, в които ще бъдат създадени подобни центрове по Националния план за възстановяване и устойчивост.

По друга програма ще се подкрепят целодневното обучение и експерименталната работа по природни науки в профилираните училища. За поредна година ще се инвестира в уроци, провеждани в културни институции. Ще се подобрява библиотечната среда и ще се изграждат площадки за обучение по безопасност на движението по пътищата.

Ще продължи подпомагането на екипите за обхват за включване на децата и учениците в задължителна

предучилищна и училищна възраст в образователната система.

Предвижда се разработване на помагало по български език като чужд за деца мигранти и чужденци, търсещи или получили закрила.

Запазва се Програмата за модернизирание на професионалното образование.

За втора година чрез програма „Отново заедно“ ще бъдат осигурени средства за туристически пътувания за ученици от I клас до XI клас, като за целта са осигурени 22,6 млн. лв.

По НП „Мотивирани учители и квалификация“ учителите ще могат да повишават и допълват своите знания и умения, а специалисти от сфери извън образованието ще могат да придобият педагогическа квалификация. Отново е гарантирана възможността за профилактика и рехабилитация на педагогическите специалисти.

По Програмата за подкрепа на личностното развитие на децата и учениците ще се изграждат модерни кабинети в центровете за подкрепа на личностното развитие, където има занимания в областта на науките, технологиите, изкуствата и спорта. Ще се оборудват и кабинети за терапия и рехабилитация в центровете за работа с деца със специални потребности.

Продължават и програмите „Бизнесът преподава“, „Обучение за ИТ умения и кариера“, „Роден език и култура зад граница“, „Оптимизиране на вътрешната структура на персонала“, както и програмите за националното външно оценяване и ученическите олимпиади и състезания, за детските градини, ИКТ в образованието. МОН ще продължи да финансира общински проекти за образователна десегрегация, както и наемането на заместващи учители. **АЗБУКИ**

Кампания на Института за български език – БАН, и в „Аз-буки“

Фейкнюз или фалшива новина

Сия КОЛКОВСКА*

Навлизането на чужди думи в българския език е естествен процес, свързан с обмяна на информация във всички сфери на живота в международен план. Значителна част от чуждите думи означават нови предмети и биват заети заедно с възприемането им. Ако тези думи представляват единствени названия на съответните понятия, тяхното заемане е необходимо и оправдано. От този тип са например заемките *смартфон*, *лаптоп*, *имейл* и много други.

Друг тип чужди думи обаче имат като съответствие домашна дума или словосъчетание. Такъв е случаят с новата заемка от английски *фейкнюз* (*fake news*). Освен нея в езика ни бе създадено и калкираното (т.е. с преведени съставки) словосъчетание *фалшива новина*. Това словосъчетание е образувано с домашни езикови средства и носи информация за означеното понятие с езиковата си форма. В този случай е редно да предпочетем домашното название пред заемката *фейкнюз* и да подпомогнем по-бързото му утвърждаване в българския език.

Проблемът за отбягването на ненужни заемки е особено актуален през последните 20 години поради големия брой чужди думи, навлезли в българския език. Ненужна чужда дума от по-ново време е например съществителното *бърнаут*, вместо което може да използваме образуваното на домашна почва словосъчетание *професионално прегаряне*. Ненужна заемка е и глаголят *даунлоудвам*, който има български съответствия: *свалям*, *изтеглям*. Би трябвало да отбягваме и доста честата напоследък заемка *фешън*, която в някои сфери на общуване конкурира прилагателното *модерен*. Предпочитането в такива случаи на домашното название е въпрос на лична отговорност на всеки един пред чистотата на българския език.

*Д-р Сия Колковска е професор в Института за български език „Проф. Любомир Андрейчин“ при Българската академия на науките.

ПОКАНА

АПИС кани на уебинар на тема „Промени в данъчното законодателство през 2022 г. Нови моменти в международното данъчно облагане. Актуална практика и тенденции“.

– 19 май (четвъртък) 2022 г. от 13.00 до 14.45 ч. в платформата на Zoom.

Уебинарът се организира в партньорство с „Бънт и Янг България“ ЕООД

Събитието ще се фокусира върху следните подтеми:
– Основни промени в ЗКПО и косвените данъци през 2022 г.
– Развитие в международното данъчно облагане
– Промени при ваучерите за храна
– Възможности за корекции на неправилно начислен ДДС
– ДДС аспекти на търговски условия Инкотермс
– Преглед на избрана съдебна/административна практика
– Прегизвикателства и тенденции

АПИС ще представи: Ново в данъчното законодателство – 2022 г. Промени, съгласно изискванията на европейските норми и свързани с приваждане на националното законодателството и практика в съответствие с решения на Съда на Европейския съюз.

Събитието е безплатно, изисква се само регистрация на следния линк: <https://events.apis.bg/default.aspx?sid=309&dcode=998>

Поради ограничения обем на виртуалната зала (до 100 участници, които ще имат възможност да задават въпроси на лекторите) семинарът ще бъде излъчен и на живо в социалните мрежи на АПИС.

Моля да се има предвид, че проследяването на събитието в социалните мрежи не позволява задаване на въпроси и участие в дискусиите.

При въпроси можете да се свържете с нас на: 02/980-48-27 и 02/923-98-00; e-mail: office@apis.bg

22,5 млн. евро за нови академии за учители

Желаещите да кандидатстват за създаването на Европейски академии за учители, могат да получат повече информация за това как да подготвят предложението си по време на информационния ден, който се организира на 20 май от 15:00 до 18:00 ч. българско време. Той ще се проведе онлайн и за участие в сесията му не се изисква предварителна регистрация.

Общият бюджет, предвиден за финансирането на новите предложения за създаването на Европейски академии за учители по програмата „Еразъм+“, е 22,5 млн. евро. Заинте-

ресованите организации могат да подават своите проекти до 7 септември 2022 г. и да разчитат на финансиране до 1,5 млн. евро. Това става ясно от публикуваната от Европейската изпълнителна агенция по образование и култура информация в помощ на потенциалните кандидати.

Партньори в кандидатстващите консорциуми могат да бъдат институции за подготовка на учители, национални, регионални и местни публични органи, сдружения на учители, училища, нестопански организации в областта

на професионалното образование и обучение. Всяка академия за учители трябва да включва най-малко три пълноправни партньора от минимум три държави членки на ЕС, както и от трети държави, асоциирани към „Еразъм+“. Освен това партньорствата трябва да включват като пълноправен или асоцииран партньор поне една програма за практика или школа за обучение, както и други организации със съответен експертен опит в подготовката на учители и/или органи, определящи стандарти, квалификации или осигуряване на качеството в подготовката на учители.

През февруари стартираха първите 11 Европейски академии за учители, които обединяват 182 организации от 23 държави. В гъва от проектите има и организации от България. Целта е до 2025 г. броят им да нарасне до 25, тъй като те са сред ключовите инициативи за изграждане на Европейско образователно пространство.

В НЯКОЛКО РЕДА

ЖЕНИТЕ В НОВИТЕ ТЕХНОЛОГИИ

Women in Tech ще обсъди с представители на инициативата на Консорциума на европейските технически университети (EUt+) българският еврокомисар Мария Габриел в румънския град Клуж-Напока. Сред членовете на Консорциума са техническите университети в София и Клуж-Напока. След това тя ще открие една от най-мощните високотехнологични конференции в Югоизточна Европа – InnoWave Summit 2022. В нея ще участват повече от 60 световно признати представители на водещи международни компании в сектора на иновациите, над 2000 представители на бизнеса и стартап екосистемата от 28 държави. В Клуж-Напока българският еврокомисар ще участва и в конференцията „Доближаване на Европа до хората“, чиято основна тема е ролята на младите в регионалната политика. По време на събитието ще бъде даден старт на инициативата „Мрежа на европейските столици на младежта“, която ще включва градовете Клуж-Напока, Варна, португалския град Брага и френския Амьен.

КОМИСИЯТА НА ЕП ПО ОКОЛНА СРЕДА

обществено здраве и безопасност на храните при шест доклада, които са част от законодателния пакет „Подготвени за цел 55 през 2030 г.“. Неговата цел е намаляване емисиите на парникови газове с най-малко 55% до 2030 г. в сравнение с равнищата от 1990 г. и постигане на неутралност по отношение на климата до 2050 г. Докладите включват: схемата за търговия с емисии (СТЕ), СТЕ за въздухоплаването, механизми за корекция на въглеродните емисии на границите, земеползването и горското стопанство, регламента за разпределяне на усилията и Социалния фонд за климата.

ПРОЛЕТНАТА ИКОНОМИЧЕСКА ПРОГНОЗА НА ЕК

занижава перспективите за растеж на ЕС и завишава очакваната инфлация заради войната в Украйна, която доведе до повишаване цените на суровините и смущения в доставките. Растежът на реалния БВП в ЕС се очаква да бъде 2,7% през 2022 г. и 2,3 % през 2023 г., а за България прогнозата е за увеличение на реалния БВП с 2,1% през 2022 г. и 3,1% през 2023 г. Инфлацията за ЕС се очаква да нарасне от 2,9 % през 2021 г. на 6,8 % през 2022 г. и да спадне до 3,2 % през 2023 г. В България се очаква инфлацията да достигне 11,9% през 2022 г., след което да намалее на 5% през 2023 г. Очаква се равнищата на безработица да продължат да намаляват до 6,7 % през тази година и 6,5 % през 2023 г. В ЕС, като за България прогнозата е от 5,4% през 2022 г. и 5,3% през 2023 г.

Габрово е избран за регионален европартньор

Срещата на високо равнище за образование и иновации ще се проведе на 23 юни

Страница на Антониета НАЙДЕНОВА

Седем града, 63 региона и четири държави членки са избрани в рамките на пилотната инициатива „Партньорства за регионални иновации“. Габрово е българският регион, избран да участва в инициативата. Пилотното действие се реализира от екипа на българския еврокомисар Мария Габриел в Съвместния изследователски център (JRC) на ЕК и Комитета на регионите.

„С партньорствата адресираме две основни предизвикателства в иновационната екосистема на Европа. Това са фрагментираността на инструментите за финансиране и недостатъчната свързаност между регионалните и местните участници в иновациите. Ето защо ще предоставим на регионите и градовете експертиза, сътрудничество, работа в мрежа, които ще им помогнат за привличането на инвестиции и мобилизиране

на подходящите програми за финансиране“, заяви Мария Габриел.

Участващите региони и градове ще работят по „Наръчник за партньорствата за регионални иновации“. Документът се базира на три елемента. Това са стратегическа рамка, процес на съвместно създаване с гражданите и намиране на решения, адаптирани към конкретните местни условия на територията. Ще се насърчават добрите практики, ученето чрез експериментирание и укрепването на капацитета на регионалните екосистеми за иновации.

Партньорствата ще бъдат в основата на новата европейска иновационна програма, която ще бъде представена през юли. Тя ще работи за стимулиране на иновациите във всеки един регион в Европа. Новата вълна иновации носи конкретни решения на проблеми, с които се сблъсква всеки гражданин във всяко населено място в областта на транспорта, енергетиката, земеделието. Целта е чрез партньорствата всеки новатор да има свободен достъп до друг регион с цел привличане на инвеститори и създаване на

пазари за неговите продукти и услуги, независимо в кой район се намира.

Поредица от мащабни форуми в областта на иновациите предшества срещата на високо равнище за образование и иновации, която ще се проведе на 23 юни. Преди дни българският еврокомисар откри една от най-внушителните конференции – Tech.eu Summit, в Брюксел, която събра над 1800 представители на бизнеса, основатели на стартапи, инвеститори и научни изследователи. Там тя получи престижна награда за лидерството си в подкрепа на стартапите и иновационните екосистеми в Европа. Преди това в Барселона участва в двудневна среща на върха на европейските стартапи EU-Startups Summit заедно с повече от 1500 основатели на стартапи, новатори и инвеститори от цяла Европа, за да обсъдят приоритетите, предизвикателствата и новите възможности за европейската иновационна екосистема.

В момента тече четвъртата вълна от иновации в Европа, а те са ключът към бъдещето на Европа. Новата вълна от високотехнологични иновации

има потенциал да промени всеки сектор от икономиката. Причината е, че източниците на иновациите се промениха и ако досега идваха от науката и големите корпорации, то сега те все по-често идват от стартапите и младите хора, твърди Мария Габриел. Затова според нея е нужен план за действие как да се подкрепят иновациите, които са свързани с висок риск. Така ще може да се осигури финансиране за стартапите в критичния момент на тяхното разрастване и за целта Европейският съвет по иновации и Европейският институт за иновации и технологии работят в синхрон, за да подкрепят новаторите и бъдещите технологични шампиони.

В новата Европейска програма за иновации ключови са достъпът до финансиране, подкрепа за талантите, облекчаване на административните процедури и законодателството, свързване на местните екосистеми. Конкурентните предимства на Европа са водещата роля в науката, силната индустриална база в сектори с физически компонент и резервът от таланти в областта на инженерството.

700 деца и младежи от различни училища се включиха в ученическото състезание RUN4EU и премериха сили в лекоатлетическите игри и бягането на 600 м, 5, 10 и 21 км. То се проведе през уикенда в рамките на Софийския полумаратон и се организира от Представителството на ЕК и Бюрото на ЕП в България, за да насърчи активния и здравословен начин на живот. Събитието се проведе под надслов „0 пластмаса за еднократна употреба“ и пластмасовите бутилки бяха заменени с рециклируеми картонени чашки

Снимка: Спортен клуб „Бегач“

Най-добрите млади фермери

13 отбора показват завидни умения
във финалите на националното състезание

За втора поредна година Професионалната гимназия по земеделие „Христо Ботев“ – Ямбол, е домакин на националното състезание „Млад фермер“, съобщава за „Аз-буки“ нейният директор инж. Тодор Тодоров. Това е 12-ото издание на най-авторитетния ученически форум в сферата на селското стопанство.

Повече от 80 години гимназията, основана като земеделско училище през далечната 1935 г., създава механизатори, фермери, растениевъди и животновъди. Предлага възможност за личностна реализация на хиляди млади хора. Повече от осем десетилетия ПГЗ „Христо Ботев“ е несменяем лидер в сферата на професионалното земеделско образование в региона.

На учебните полигони, в агроферми и земеделски стопанства победи-

телите в регионалните състезания от 13 отбора в страната и 4 регионални групи показват най-доброто от професионалните си умения. Защитават достойно дълголетните традиции на своите училища в областта на селското стопанство. На ежегодните надпревари участниците от всички отбори обменят ценен опит, показват завидни умения, конкурират се помежду си с предизвикателството, устрема и кипящата енергия на младостта, подчертава инж. Тодоров.

Отборите се надпреварват в три модула: „Растениевъдство“, „Животновъдство“, „Механизация на селското стопанство“. Растениевъдите се състезават в бързото разпознаване на семена от различни култури. Бъдещите механизатори решават електронен тест по безопасност на движението, а младите фермери разпознават различни видове фуражи.

През втория ден на на-

ционалното състезание „Млад фермер“ участниците демонстрират завидни умения в майсторското управление на трактор на учебен полигон, животновъдите показват професионалната си сръчност в кравеферма от региона, а състезателите в модул „Растениевъдство“ провеждат практически тест по филизене на лозя.

Първо място след оспорвана и равностойна конкуренция завоюват представителите на ПГ по земеделие – Карнобат. На второ място се класират учениците от Професионалната гимназия по земеделие „Христо Ботев“ – Ямбол. Отборът на ПГ по механизация на селското стопанство „Пейо Яворов“ – Гоце Делчев, печели трето място.

Вече е традиция отличното представяне на гимназията домакин в индивидуалното класиране на състезанието. Младен Желязков спечели първо място в отрасъл „Растениевъдство“, а Росен Георги-

ев постигна най-добър резултат в модул „Животновъдство“. В майсторското управление на трактор Здравко Петров завоюва безапелационно първото място. Тези високи постижения утвърждават все повече гимназията като водещо училище в сферата на професионалното образование и обучение не само в региона, но и в страната.

Специален поздрав към всички участници в тържеството изпълни групата за исторически възстановки към Регионалния исторически музей – Ямбол. Тя представи обред за плодородие в чест на римската богиня Церера от преди повече от 17 века.

Дванайсетото издание на националния форум е организирано от Министерството на образованието и науката, РУО на МОН – Ямбол, с партньори Община Ямбол, Община Тунджа и Аграрния университет – Пловдив. **АЗ-БУКИ**

Снимка Асюторът

Учениците от девет вугински гимназии представят по интересен начин обучението в своите училища

Панорама на средното образование във Вугин

Борислава
БОРИСОВА

Девет гимназии и средни училища участваха в традиционната „Панорама на средното образование“ в дунавския град. На специални информационни щандове в центъра на Видин, в пространството пред Съдебната палата ученици и преподаватели представиха обучението в своите училища. Целта на Панорамата е да подпомогне кариерното ориентиране на седмоласниците, на които предстои да решат в кое училище да продължат обучението си. Това каза при откриването ѝ Ангел Донкин, и.д. началник на РУО – Видин. Той отбеляза, че това е една от проявите, които ще помогнат на седмоласниците да направят информиран избор. Той пожела на учениците успех на предстоящите национални

външни оценявания.

В рамките на Панорамата всички училища от общината по атрактивен начин, с различни презентации, с раздаване на рекламни материали представиха изучаваните предмети и специалностите по утвърдения план-прием за учебната 2022/2023 година.

На официалното откриване на събитието с грамоти бяха наградени ученици, достойно представили Видин на регионални и национални състезания и олимпиади по професии.

С изпълненията си за доброто настроение на присъстващите се погрижиха талантливите възпитаници на СУ „Св. св. Кирил и Методий“.

Панорамата на средното образование се организира от Регионалното управление на образованието – Видин, със съдействието на Община Видин.

Нов роден успех в състезание по ИКТ

Представители на родни гимназии печелят призови места в международна олимпиада по информационни и комуникационни технологии, съобщават от Българската стопанска камара. Състезанието е организирано от румънските партньори на Камарата и се провежда под патронажа на министъра на образованието на Румъния. От българска страна то е координирано от Българската асоциация на мрежовите академии, член на БСК.

Надпреварата се провежда в две направления – „Мрежи“ (CCNA 1, 2, 3) и „Компютри“ (IT Essentials) по програмите на „Сиско мрежова академия“. И в двете първите места са за българските ученици. В направление „Мрежи“ победител е Калоян Пашов (Технологично училище „Електронни системи“ – София). Втори е Юлиан Рачев (ТУЕС), пета е Виктория Димитрова (ТУЕС) и шести – Калоян Тончев (ПГЕХТ „Проф. Асен Златаров“ – Плевен).

В направление „Компютри“ победител е Стоян

Иванов (ПГ по компютърно програмиране и иновации – Бургас). Трето място печели Стас Узунов (ПГКПИ, Бургас), пети е Александър Николов (СПГЕ „Джон Атанасов“ – София), шести – Мартин Мартинов (ПГКПИ – Бургас), и седма – Маноела Баракова (Профилирана гимназия „Хр. Ботев“ – Дупница).

В състезанието се включват общо 26 български ученици от Технологичното училище „Електронни системи“ – София, СПГЕ „Джон Атанасов“ – София, ПГЕХТ „Проф. Асен Златаров“ – Плевен, Професионалната гимназия по компютърно програмиране и иновации – Бургас, Профилираната гимназия „Хр. Ботев“ – Дупница, Професионалната гимназия по телекомуникации – София, и ПТГ „Цар Симеон Велики“ – Търговище.

Българската асоциация на мрежовите академии и БСК отличават с грамоти всички призори и им осигуряват материали и достъп до тестове за самоподготовка в платформата на NetAcad. **АЗ-БУКИ**

Нищо не учи по-добре децата от личния пример, а 134. СУ „Димчо Дебелянов“ в София и Посолството на Държавата Израел правят точно това – дават на училищната общност пример за разбирателство и хармония! Музика, танци, деца, гости от България и Израел, торти и приповдигнато настроение в СУ „Димчо Дебелянов“ – ORT School, отбелязаха 74-тия рожден ден на Държавата Израел. Празника уважи и нейният посланик в София – Н.Пр. Йорам Елрон. Поредно вълнуващо събитие, организирано в партньорство между Посолството на Израел у нас – проект „Нетаим“, и СУ „Д. Дебелянов“ – училище с преподаване на иврит и английски език

Снимка Петър Ганев

И догодина в „Право“ ще се влиза с оценка от матурите

За специалност „Право“ и през следващата академична година ще може да се кандидатства без приемни изпити. Висшите училища могат да решат да приемат първокурсници само с една или две оценки от държавните зрелостни изпити (ДЗИ). Тази възможност регламентират приетите от Министерския съвет промени в Наредбата за единните държавни изисквания за придобиване на висше образование по специал-

ността „Право“ и професионална квалификация „юрист“.

Измененията в документа са подкрепени от деканите на юридическите факултети в страната. Според становищата им е целесъобразно и през учебната 2022/2023 г. да се запази начинът на прием от последните две години – с оценките от ДЗИ, без приемни изпити по български език и литература и по история на България. Мотивите са свързани с епидемичната об-

становка и необходимостта да се сведе до минимум събирането на големи групи от хора на конкурсните изпити.

В някои от университетите обаче ще е необходимо и явяване на приемен изпит. Това става ясно от информацията за балообразуването във всички специалности във висшите училища за академичната 2022/2023 г., подадена до МОН и достъпна на адрес – <https://mon.bg/bg/101063>. **АЗ-БУКИ**

Креативна работилница в Математическата в Русе

Най-новият образователен център „Креативна работилница“ отвори врати в МГ „Баба Тонка“ в Русе. Той е създаден по Националната програма на МОН „Изграждане на училищна STEM среда“ и общата му стойност е почти 292 хил. лв., като собственото финансиране на училището е над 26 хил. лв.

STEM центърът се намира на приземния етаж на Математическата гимназия. Формирани са три стаи и прилежащ към тях коридор с обща площ от 109 кв.м. Две от помещенията са съседни и могат да бъдат преобразувани в

едно основно помещение, разделено с плъзгаща врата, така че да обособява различните зони за активност. Третата стая ще бъде използвана за материали и място, в което учителите да планират своята дейност. Част от коридора е организиран като зона за отдих, социализация и физическа активност.

Креативната работилница ще бъде използвана за иновативно и проектно базирано обучение в профилираната подготовка на профилите „Математически“ и „Софтуерни и хардуерни науки“, както и за извънкласна дейност.

Предвижда се в Центъра да бъдат интегрирани предметите информатика, математика, биология и здравно образование, химия, физика и астрономия, география и икономика, история и цивилизация, български език, чужди езици, музика и изобразително изкуство. STEM центърът ще предостави възможност на учениците и за проектно базирано обучение в профилираната подготовка по всички модули на предметите информатика, математика и астрономия.

На откриването на „Креативна работилница“ при-

Снимка Община Русе

Възможности за иновации предлага новият STEM център в МГ „Баба Тонка“ в Русе

състват зам.-кметът на Община Русе Енчо Енчев и началникът на РУО – Русе, д-р Росица Георгиева.

„Силно вярвам, че новият STEM център ще се превърне в поредното стъпало, което с помощта

на трудолюбието и упоритостта ще ви води към успехите в живота“, казва Енчо Енчев. **АЗБУКИ**

Училището, в което няма отпадащи

Най-личната сграда в планинското градче Плачковци е за образование

„Много от жителите на Плачковци не живеят тук. Не че съвсем няма работа в града. Просто искат да видят света и съответно да намерят по-добри възможности. Заминават предимно млади хора, още без деца. Разбирам ги. Връщат се обикновено през лятото, когато гостуват на близките си. И тогава често идват в училището.“ Така започва разказът на Ценка Гьонкова – дългогодишен директор на ОУ „Васил Левски“ в планинското градче Плачковци. Явно, хубави са и спомените на възпитаниците му от няколко поколения, хубаво е и самото училище.

Ценка Гьонкова, директор

Най-личната сграда на Плачковци открай време е добре поддържана. В последните години, с финансиране от Просветното министерство, е стегнат покривът, след него направили изолация и на сградата.

Днес в ОУ „Васил Левски“ учат 52 деца. Слети паралелки няма. Всеки клас е с по една паралелка. С изключение на II клас – не събрали деца за него. Ценка Гьонкова не е сигурна, че и за следващата учебна година за I клас ще успеят да сформират паралелка, дори маломерна, с 12 деца. Само три са общинските училища в цялата община Трявна, но децата намаляват и в общината, и в областта. В последните години все пак има и семейства с деца, придошли от големи населени места и заселили се в района. А всички така се радват на групата млади майки, разхождащи децата си по центъра!

„Малко са учениците ни, но Трявна, която е и общинският център, е на разстояние само 7 километра. Пътят е хубав, дори пеша или с велосипед хората ходят дотам. От детска градина „Осми март“ в Плачковци почти всички първокласници идват в местното училище. Не са много родителите, които водят децата си на училище в Трявна – обяснява директорката. – Не че не харесват учителите и стила им на преподаване в местното училище. Просто им е по-удобно, ако работят там.“

Има интерес към училището и от страна на новозавършили педагози. Предпочитано е от кандидат-учители при овакантяване

на преподавателско място. В ОУ „Васил Левски“ особено държат на професионалната квалификация. Екипът смята, че добри възможности дават и вътрешноинституционалната и извънучилищната квалификация. Ако някой не е доволен от нивото на специализирания курс, винаги може да открие друго, по-подходящо обучение.

А че педагозите в Плачковци залагат на качеството в обучението, личи по резултатите на учениците. Редовно е участието им в олимпиади и ученически съревнования. Много са наградите от конкурси за рисунка и литературна творба. Преди няколко години в областния кръг на олимпиада по химия първенецът е от ОУ „Васил Левски“. Миналата учебна година сред шестокласниците в областния кръг на олимпиадата по математика първи е ученик от училището. А преди три години в областното състезание по шахмат сегашните седмокласници, тогава четвъртокласници, се класират на първо място, и то във възрастовата група V – VII клас. Небивал успех, който и до днес е ненадминат!

В заниманията по интереси с традиции е Клубът по математика, а за учениците от началния етап фаворитът е клуб „Откривател“. В спорта предпочитани са тенисът на маса и баскетболът. Гордост и за учители, и за ученици е, че седмокласник в Плачковци е представител от Габровска област в Съвета на децата – консултативен орган

Снимка ОУ „Васил Левски“ – Плачковци

Заниманията на открито правят различни часовете в ОУ „Васил Левски“ в Плачковци

към председателя на Държавната агенция за закрила на детето.

Най-последно, след двегодишно прекъсване, ще възстановят общите спортни празници на градския стадион – по традиция ученици и по-големите деца от детската градина заедно участват в лекоатлетически и забавни състезателни игри. Сега се подготвят да направят спортния празник в чест на 24 май. Ще подновят и литературните четения, които традиционно правят учениците като гости на детската градина.

За да включат по-богат ресурс и да дадат на децата по-качествено образование, в основното училище признават, че им помагат спечелените проекти и кандидатстването по различните програми на Просветното министерство. Сега работят по проектите „Подкрепа за успех“ и „Равен достъп до

училищно образование“, допреди три години участвали и в „Образование за утрешния ден“. Получената техника дала възможност да организират уроците и по време на пандемията.

„До 22 октомври на настоящата учебна година набрахме добра скорост. Но после децата трябваше да си останат вкъщи. Онлайн ученето доста ги демотивира, те виждат, че може и без много усилия. След време трябваше и родителите да се престрашат да пускат децата си отново в клас. Присъственото обучение не може и не бива да се заменя. Живата връзка с децата е истинският контакт.“

Учител съм по химия, завърших в Шуменския университет и сега преподавам на седмокласниците. По повод Годишната на Периодичната система поканих в училището проф. д-р Борис Галунски. Той

е учен химик, преподавател в Хамбургския университет и е завършил нашето училище. Разказът му пред децата така ги вдъхнови... Ценни са тези моменти“, споделя директорката.

Това са наблюденията на събеседничката ми. Като дългогодишен учител и близо 30 години директор на плачковското училище – почти цялата ѝ педагогическа кариера е минала тук, има ясна преценка като образованието и като усвояване на знания, и като възпитателен процес.

През 2008 г. Ценка Гьонкова е удостоена с приз „Св. Иван Рилски“ на Министерството на образованието и науката като директор на годината в групата основни училища. Високата оценка и богатият опит дават достатъчно основание да се вслушаме в становището ѝ по повод дискутираната тема – да има ли мандатност за училищните директори. „Склонна съм да приема да има мандатност. Така ще се даде възможност на повече учители да опитат от директорството. Да вникнат с по-друг поглед в живота на училището. Участието им в конкурса за директорска позиция да е част от кариерното им израстване. А когато повече педагози са амбицирани за стъпки нагоре в кариерата, самото качество на преподаване ще се качва. Ако фокусът е върху такава промяна, то трябва да се промени и нормативната уредба.“

В ОУ „В. Левски“ няма отпадащи от образователната система деца. Екипът му успява да предотврати сериозни отсъстия от училище със срещи и разговори с родителите. Всеки класен ръководител е в постоянен контакт със семействата. Не дойде ли дете сутрин в клас, веднага се осъществява връзка или се посещава дома, ако родителят не се е обадил.

„Най-доброто бъдеще за нашите деца“ е девизът на малкото училище. Дали педагозите му успяват да дадат най-доброто на младите хора? В Плачковци отговарят, че така е било винаги. **АЗБУКИ**

Учителят XXI век има нелеката задача да подготви Поколение XXI век, което изисква Образование XXI век. „Фронталното“ преподаване – тип лекция, отстъпва на т.нар. компетентностен подход. В специалната рубрика на в. „Азбуки“ експерти дешифрират чертите на дигиталното поколение.

**Антоанета
НАЙДЕНОВА**

Голяма радост донесе на Природо-математическата гимназия „Акад. Иван Гюзелев“

в Габрово Мартин Копчев на Балканската олимпиада по математика в Кипър. Той се класира на второ място и само една точка не му достигна до златния медал.

„Гордеем се с Мартин, който е в нашата гимназия от V клас. Той буквално израсна пред очите ни и е донесъл стотици отличия от различни олимпиади – национални, балкански, международни. Неслучайно е включен в двата национални отбора на България по математика и по информатика, което е голямо постижение не само за училището, а и за града – разказва директорът на ПМГ в Габрово Цветана Кюмюрджиева. – Виждахме как всяка година става все по-добър и постига все по-високи резултати. Сред най-значимите постижения са участията му в международните олимпиади по информатика, от които донесе 3 сребърни и 1 бронзов медал, в Балканската олимпиада по информатика – 1 златен и 1 сребърен медал, Международната олимпиада по математика – 2 бронзови медала, Балканската олимпиада по математика – 1 златен медал. Това беше оценено и от местните хора и през 2018 г. Мартин Копчев стана „Габровец на годината“, а през 2020 г. спечели почетното отличие „Джон Атанасов“.

Мартин не е единствената гордост за гимназията. По неговите стъпки върви и десетокласникът Ясен Пенчев, който завоюва първо място на националния кръг от олимпиадата по математика, сребърен медал от Жаугиговската олимпиада по математика, както и златен медал от Австралийското математическо състезание. Наскоро той получи отличieto си в София. Михаил Михалев от VIII клас също започва да се издвигва в информатиката. Вече има първо място в група С на националния кръг, второ място на Националните пролетни състезания и др. Денислав Манев от VI клас също се представя отлично на националния кръг по информатика и зае първо място на Националните пролетни състезания по информатика.

Училището има утвърдена школа по техническо чертане. Преди две години се представя на националния кръг с 19 участници. А тази година Вира Желязкова печели второ място в малката възрастова група, Добромир

Цветана Кюмюрджиева,
директор

Ботев става трети, а Теодора Христова – четвърта.

Училището е иновативно от учебната 2018/2019 г. със своя проект „Училище за емоционална, социална и дигитална грамотност“. Иновацията развива обучителния процес чрез избираеми модули в V, VI, IX и X клас. Целта е да се усъвършенстват дигиталните компетентности и да се провокират аналитичното и креативното мислене на учениците. Освен модулните часове, чрез които се придобиват и усъвършенстват компетентностите в ИТ сферата, обучението по учебен предмет „Личностно развитие“ в IX клас надгражда знанията от „Час по усмивки“ въведен в VIII клас.

„Той беше един от факултативни учебни часове, в които нашият психолог провеждаше различни занимания за приобщаване на учениците към училищната среда, за формиране на колективи в паралелките чрез игрови модели за сплотяване на класа. Това са часове без оценки и задължително учебно съдържание, за свободно общуване по различни теми между новосъздадени паралелки от деца, дошли от различни училища“, обяснява директорът.

В рамките на тази иновация, която приключва тази учебна година, учениците в V и VI клас всеки срок изучават софтуерни науки по иновативен предмет в избираемите учебни часове по различни модули, като създаване на игри, програмиране на Scratch, създаване на сайтове, визуално програмиране и т.н. В IX и X клас учениците от профил „Математически“ и „Софтуерни и хардуерни науки“ формират 6 групи, в които те сами избират модул, по който ще учат – CorelDRAW, „Фотопро“, програмиране на C#, визуално програмиране, програмиране на JavaScript, AutoCAD, уеб програмиране и т.н. Обучението е по един час седмично. Работи се със споделени ресурси в интернет пространството и обмен на идеи в реално време. Уменията, които придобиват, са свързани със създаването на компютърни програми,

формиране на алгоритмична култура чрез използване на софтуер за програмиране, създаване на векторни изображения, редактор на растерни изображения, създаване на мобилни приложения.

„Тази година кандидатстваме с нов иновативен проект в областта на дигиталните и софтуерните науки – казва Цветана Кюмюрджиева. – Открихме, че в учебния план съществува луфт в областта на програмирането. В VIII клас паралелките със STEM профила изучават информатика по два часа седмично, в IX и X клас по учебен план този предмет не се изучава, а в XI клас той е задължителен профилащ. За това проектът ни предвижда в IX и X клас да се въведе иновативен учебен предмет „Програмиране“, за да поддържа нивото по него и да имат по-стабилна основа, когато отидат в XI клас и започнат да профилират предмета.“

Вече трета година гимназията работи и по националната програма „Иновации в действие“ на МОН. През тази година те обменят опит и добри практики с иновативната Варненска морска гимназия „Св. Николай Чудотворец“, ПМГ „Атанас Радев“ в Ямбол и Професионалната гимназия по строителство, архитектура и геодезия „Ангел Попов“ във Велико Търново. През миналата учебна година техни училища партньори са иновативното 18. СУ „Уилям Гладстон“ в София и иновативно ОУ „Св. св. Кирил и Методий“ в с. Антон, област София, а през учебната 2019/2020 г. – МГ „Д-р Петър Берон“ във Варна.

„Много ценни са тези споделени практики и за учениците, и за учителите. Например на нашите деца им беше много интересно да се запознаят с иновациите на столичното 18. СУ „Уилям

Гладстон“ с чуждоезиково обучение, включително и източни езици, защото при нас имаме обучение и по китайски език като извънкласна форма. Наши ученици са ходили на летен лагер в Пекин, участвали са в конкурсите на Института „Конфуций“ и са печелили награди. Миналата година си замина китайската ни преподавателка, но за новата учебна година очакваме да дойде друг учител – обяснява директорът. – Нашите ученици имат интереси в различни области, в спорта – също. Три пъти са били републикански шампиони по хандбал за девойки VIII – X клас и са участвали в световни първенства в Дания, в Хърватска и в Катар. Отборът ни по баскетбол за девойки VIII – X клас също трябваше да участва в световно първенство в Индия, но то не се проведе заради ковид.“

Училището има голям STEM център, изграден по НП „Изграждане на училищна STEM среда“, чието официално откриване предстои. В него има няколко зали и общо пространство с хубав интериорен дизайн по спечелен по проект „Обичам моето училище“, който създава творческа и позитивна среда. Част от центъра е кабинетът „Дигитална математика“, в който има екран, лаптопи и оборудване, позволяващи да се провежда интерактивно обучение по математика. STEM центърът разполага с 3D принтери и очила и много техника, но за иновативните учебни предмети е необходимо допълнително оборудване. За това ще кандидатстват отново за още финансиране. Центърът се ползва от всички ученици, защото в него се провеждат не само иновативни учебни часове, а и редовни уроци и извънкласни занимания.

По-голямата част от училището е реновирано, с про-

менен интериорен дизайн. Очаква се тази година ремонтът да бъде довършен.

В училището учат 610 деца, а учителите са 45. През новата учебна година ПМГ ще приеме една паралелка след IV клас. След VII клас е заложен прием на 4 паралелки с профили „Математически“, „Софтуерни и хардуерни науки“ и „Природни науки“, както и една професионална паралелка „Системен програмист“ в направление „Компютърни науки“.

„За четвърта година обявяваме прием на паралелка с професионална насоченост, което е добра перспектива за гимназията, защото в нея влизат ученици с подчертан интерес“, твърди Цветана Кюмюрджиева. Доказателство за това е, че гимназията има ученици на националния кръг на олимпиадата по информационни технологии, а миналата година са имали и лауреати от нея. Техни възпитаници участват и в конференцията на Съюза на математиките в България в Трявна. Имат класирани ученици: спечелен проект по математика – „Свойства на една геометрична конфигурация“ от Ясен Пенчев, X клас, и поощрителна награда по информационни технологии с проект Agre на Наталия Димитрова и Лора Тошкова, също в X клас, от професионалната паралелка.

Гимназията отбелязва своя 50-годишен юбилей с поредица от събития. Започват с работа по различни проекти по математика. Учениците представят най-добрите от тях пред училищната общност. За Деня на Земята организират форум на природните науки. А в Деня на Европа представят езиците, които се изучават в училище – английски, немски, испански и руски. Големите ученици участват със свои есета,

стихове, презентации пред децата от VII клас, за да им помогнат да се ориентират какъв чужд език да изучават в гимназията. На 12 май тържествено изпращат юбилейния випуск 2022 в зала „Възраждане“ в центъра на Габрово със спектакъл, изнесен от абитуриентите. Провежда се и тържествен ритуал по предаване на училищното знаме от златния медалист Мартин Копчев на следващия отличник от XI клас.

Между двете матури на 19 май ще се проведе юбилеен спортен празник в спортната зала „Орловец“, където са поканени и ученици от други средни училища от Габрово и Севлиево. Между спортните изяви ще има музикална програма. Кулминацията е насрочена за 23 май, когато в училището официално се открива STEM центърът. Единият от кабинетите в него по виртуална математика е наречен на името на първия директор на училището Вергил Димитров. Гостите имат възможност да разгледат интериора в гимназията и кабинетите по природни науки.

„Те са съвременни и красиви. Защото детайлите правят красивите неща, а ние успяхме да ги намерим, така че стайте да са уютни и приятни за обучение“, казва Цветана Кюмюрджиева. И добавя, че учениците го ценят и пазят, а и го заслужават с резултатите, които постигат на олимпиади и състезания в различни области. Тя е убедена, че тържественият концерт на голямата открита сцена на площад „Възраждане“ пред Общината по случай 50-годишния юбилей на гимназията на 23 май с много музика, песни, хора и танци, с участието на бивши и настоящи възпитаници на гимназията ще се превърне в празник за цял Габрово.

Снимка ПМГ – Габрово

Новият STEM център привлича учениците с красивия интериорен дизайн и модерното оборудване с техника, която предоставя възможности за работа

Елеонора Павлова получи наградата на Съюза на математиците в България и на Международната фондация „Св. св. Кирил и Методий“ за учител с най-голям принос в откриването и развитието на млади таланти за 2022 година. Тя е заместник-директор в МГ „Д-р Петър Берон“ – Варна, и учител по информатика и информационни технологии. Преди това е била главен учител и помощник директор в Националната гимназия за хуманитарни науки и изкуства „Константин Преславски“ – Варна. Автор е на публикации в наши и чуждестранни издания.

Елеонора Павлова
винаги
е готова да из-
слуша идеите на
своите ученици

Снимка: Личен архив

Зина СОКОЛОВА

Нейните ученици са носители на множество медали от Националната олимпиада по информационни технологии, националният есенен турнир по ИТ „Джон Атанасов“, златен, сребърен и бронзов медал и Специална награда от 19. ученическа сесия – 48. пролетна конференция на СМБ (2019 г.), три първи места индивидуално, първо и трето място отборно на националните състезания по извличане на данни Queryada (2021 и 2019 г.), първо място на Smart Solutions for Smart Varna хакатон за ученици и студенти, грамоти и специални награди от различни състезания и турнири в страната и чужбина.

Елеонора Павлова е от първия випуск, завършил специалността „Информатика“ в Софийския университет. Възпитаник е на Математическата гимназия „Д-р Петър Берон“ – Варна, а от 12 години преподава в нея. Оттогава работи по-усилено с ученици с изяви интереси в областта на информационните технологии по програмата на Министерството на образованието и науката за подготовка на ученици за състезания и олимпиади. Подчертава, че успехите им са плод и на тяхната изключителна амбиция. Работи с тях по-нестандартно, на екипен принцип. Никога не се е притеснявала да им каже, че не знае отговорите на техните въпроси. Защо? Ами защото те работят на толкова високо ниво, че първо, много малко хора знаят даден отговор. А и не е ясно дали този отговор вече не е друг. Много често се стига до ситуация, при която въпросите са същите, но отговорите са други. В областта на информационните технологии това се случва непрекъснато, а в тази сфера се реализират и 70% от нейните възпитаници.

Учениците ѝ имат много интересни търсения. Тя никога не е казвала на някого от тях, че няма достатъчно опит в областта, в която иска да работи, и затова трябва да избере друга тема. Търси решенията заедно с тях. Смята, че това е отличителната черта за нейния начин на работа. Винаги когато има проблеми, ги обсъжда с учениците и всички заедно търсят отговор. Опитва се да ги научи на това, че много по-често ще бъдат в ситуация да не знаят, отколкото в ситуация да знаят отговора на въпросите, които си задават. Просто защото

все повече неща се променят. Затова трябва да са достатъчно подготвени във всеки един момент и да учат непрекъснато. Елеонора Павлова е благодарна и на изключителната подкрепа от страна на колегите си. Подобен начин на работа не е възможен без съвместни усилия и няма как човек да не се оприе и на техния опит.

„Благодарение на подкрепата на наши възпитаници успяхме да направим и STEM център, който вече работи – разказва Павлова. – Реализирали сме доста дръзки идеи. Средата в него е много различна, по-близка е до професионалната, отколкото до училищната. Цялото обзавеждане и оборудване е повече като за офис на компютърна фирма или за университет. Имате 3D принтери, както и зала, оборудвана като телевизионно студио. Компютърът в нея може да прави сериозна видеообработка. Камерите и осветлението са на професионално ниво. Имате комплект за виртуална реалност. Избраните компютри са с много добри характеристики и ще бъдат подходящи за работа доста време. В областта на информационните технологии сериозен проблем е, че техниката бързо остарява.“

Средата в STEM центъра дава възможност учениците да работят прави, седнали, на диван, на табулетка – на каквото решат. Само и само да работят, там е поставен основният акцент. А как точно ще го правят, си е тяхна работа. Залите в центъра се използват и като компютърни кабинети. Учениците работят в него едва от януари т.г. и може би пълната му сила и многообразни възможности ще се разгърнат през следващата учебна година. Необходимо е и преподавателите да натрупат опит, за да започнат да го използват пълноценно.

„Ентусиазмът е много голям и има група ученици, които с мъка молим да си тръгнат от центъра, за да го заключим. Дори в петък следобед питат: „Нали в събота

ще има хора в училището, за да може да влезем в STEM центъра?“. Така работим – гласуваме им доверие, че може да се справят и да ползват техниката. Тук учениците са с голяма вътрешна необходимост за изява, определено са състезателен тип. Търсят неща, които да им подхождат, да намерят своята пътечка, която ще ги удовлетвори. Преди известно време имаше група ученици, които много държаша да се срещнат с мен. Каква беше историята. Намерили бяха международно състезание за компютърни игри. Искаха да направим отбор и да участваме в него. Подготвиха нещо, ще видим какво ще стане. Не бяха много доволни, но те са едва в VIII клас, тепърва ще се учат и ще участват в състезания. Идеята им е много интересна, може да се развие и да стане чудесен проект.“

В гимназията е често срещано явление някой ученик да гони учител по коридорите, за да сподели своя идея или да потърси помощ. Учениците изискват внимание, знания, при това доста упорито. В този смисъл Елеонора Павлова и нейните колеги нямат проблем с мотивацията. Децата могат бързо се ориентират кои са силните им страни. Имат хъс да работят, за да станат още по-добри. И най-важното – намират своята ниша.

„Гордея се с всички техни успехи, защото те се опитват да си намерят мястото в много различни посоки. А най-вече се радвам, че са станали добри професионалисти и добри хора – казва Павлова. – Имате няколко международни награди, които са много престижни. Участие във финала на Google Science Fair, Intel ISEF, награда „Иновации в храните и агрикултурата“ от европейското състезание за млади учени EUCYS, като учениците бяха поканени в Европейската комисия да представят своя проект. Лично аз най-много се гордея с една награда, която получих от Университета Йейл – Yale Educator

за 2016 г. Това е награда, която комисията по прием на студенти връчва на хора, посочени от самите студенти. Първокурсниците могат да напишат есе кой най-много им е оказал влияние до момента. Тогава бях първият български представител в листата на наградните, не знам после дали има и други от България. Тази награда ми е скъпа, защото е признание от самия ученик.“

Най-голямото предизвикателство за нея е да продължава да бъде интересна на учениците и това, което прави, да им е полезно. Защото знае, че те могат да научат много неща и без нея. Всеки випуск е различен и всяка година тази задача има различно решение.

„Трябва да се работи сериозно и постоянно, за да си на ниво.

И за малко да изтървеш нещата, влакът вече е заминал – казва Павлова. – Не броим часовете с извънкласни занимания. Много са. Но децата имат нужда да изговорят своята идея, да я обсъдят, да намерят най-доброто решение. За един от последните проекти, който правихме с мои ученици, се наложи да се събирате в събота в 9 ч. вечерта – само тогава беше свободен вторият ръководител на проекта, наш бивш възпитаник, който прави докторантура в Цюрих. Хубаво е, че имаме подкрепа от Ученическия институт по математика и информатика на БАН, от бизнеса във Варна и от наши бивши възпитаници. От известно време сме членове на ИКТ клъстера в града. Тукашните университети и научни организации също ни помагат.“

„Много от проектите на учениците са приложни – разказва Павлова. – Последният, който отива на национална олимпиада, е една платноходка с автопилот, с изкуствен интелект, сама се управлява и определя маршрута си. Учениците направиха 3D модел, отпечатаха го. В момента моделът плава. Използват се соларни панели за зареждане на батериите. Има уеб приложение, чрез което се следи плавателният съд. За този проект сме се консултирали с Висшето военноморско училище и с Института по океанология на БАН как да намерим необходима за тях функционалност на платноходката. От Института предложиха съдът да следи за качеството на водата, да мери дълбочина или да пренесе нещо до друг плавателен съд. Платноходката, която е дълга около 70 см, може да носи 5 кг товар.“

Имахме и друг интересен проект – за невронна мрежа, която генерира различни 3D модели. Трябваше да обучим мрежата какво разбираме под „стол“ например. И тя го генерира с подлакътници, без подлакътници и т.н. Предизвикателството беше как се работи с невронна мрежа.

Интерес предизвиква и проект за устройство, което автоматично засича къде има дупки и неравности по пътя. За съжаление, проблемът с неравностите става все по-актуален всяка година, но учениците рядко имат време да доведат продукта до нещо, което да е напълно готово да се внедри в практиката. Има една особеност на състезанията по информационни технологии – ако спечелиш с някакъв проект Националната олимпиада, повече не можеш да се явяваш с него. Затова учениците търсят да разработват друга тема. Като студенти се връщат към добрите си идеи и ги превръщат в успешни бизнес продукти.“

Проф. Стоян Денчев – председател на Общото събрание на Университета по библиотекознание и информационни технологии, пред в. „Аз-буки“:

Човешкият фактор е стратегически „инструмент“ за прогреса на информационното общество

Основно предизвикателство пред съвременното ни е съхраняването на образованието в условията на динамично променящата се обществена среда

Интервюто взе
Надя КАНТАРЕВА

УниБИТ е едно от държавните висши училища, включени в новата научна програма „Сигурност и отбрана“ на МОН. Осигурено е и финансирането ѝ. С какви функции, проф. Денчев, конкретно допринася Университетът за фундаментални и приложни научни изследвания в областта на сигурността и отбраната.

– В изпълнение на Националната стратегия за развитие на научните изследвания 2017–2030 г. през октомври 2021 г. с Решение на Министерския съвет е приета Национална научна програма „Сигурност и отбрана“. Тя е подкрепена от Министерството на отбраната и Министерството на вътрешните работи.

Програмата е с насоченост към фундаменталните научни изследвания в областта на сигурността и отбраната. Университетът по библиотекознание и информационни технологии, както и останалите бенефициенти по Програмата, ще работим за изпълнението на основната ѝ цел, а именно – повишаване на националния научен капацитет в областта на сигурността и отбраната, повишаване количеството на публикациите, създаване на съвременни модели за управление и функциониране, развитие на активни взаимоотношения между научните организации и държавните висши училища в страната. Ще бъдат привлечени и партньорски научни мрежи от чужбина.

Не на последно място, тя предвижда да създаде прототипи на инструменти и среда за по-сигурна виртуална комуникация и да подобри взаимодействието между научноизследователските и развойните звена и бизнеса и да даде възможност за съвместни обучения на докторанти, да привлече участници от други научни звена, с което ще се отвори секторът за отбрана и сигурност за докторанти по изцяло нови, интердисциплинарни теми.

Може да звучи нескромно, но не искам да бгам от истината, като кажа, че основният двигател за реализирането на тази национална програма беше и продължава да бъде Университетът по библиотекознание и информационни технологии. Убеден съм, че към

тази констатация ще се присъединят всички останали участници в Програмата.

– По Програмата, а и не само, държавата стимулира участието на образователните и научните организации в европейски изследователски мрежи и проекти. В това отношение УниБИТ има добър опит. Бихте ли го споделили?

– УниБИТ наистина има богат опит, който се потвърждава от традиционните устойчиви връзки, които имаме с редица европейски и световни образователни и научни институции. Може би това се дължи на факта, че отчитаме човешкия фактор като незаобиколим и стратегически „инструмент“ за осигуряване напредъка и прогреса на съвременното информационно общество. Дори за миг да се пренесем в метавселената на Зукърбърг, ние сме категорични, че homo sapiens е основният двигател в релацията човек – машина. Като се осланяме на факта, че секторите, които се базират на знанието и интелектуалния труд, се превръщат във все по-търсени и ценени показатели, ориентираме нашите партньорства най-вече към използване на иновативните технологии при междуйнституционалния обмен, особено по програмите „Еразъм“. И без да претендираме за изключителност, държа да отбележа, че Университетът по библиотекознание и информационни технологии е едно от първите висши училища в Република България, което методично и систематично поставя редица обществено значими проблеми в кръга на своите приоритети, свързани с нашия опит.

– Висшите училища да развият традиционните си професионални направления – това е тенденцията напоследък. За Университета какво означава?

– Безспорно между теорията и практиката съществува тясна връзка, която в УниБИТ сме възприели като естествена основа за развитие на младите хора в нашата страна. Но в същия момент, няма как да отречем и факта, че на теория могат да бъдат направени много и различни предположения за дадено явление, докато в реалния живот и практиката такива

възможности не съществуват. Там условията винаги са уникални и неповторими. Затова в УниБИТ приемаме, че не е достатъчно само да се очертае теоретичната рамка на изучаваното явление. В тази връзка „умните“ (smart) университети приемат безпрекословно философската парадигма на известния американски философ и изследовател на образователните процеси Джон Дюи (John Dewey) „Учене чрез правене“ (Learning by doing). Като доказателство за успешното ѝ прилагане може да послужи цялата обновителна философия на нашето висше училище.

– ЗВО определя важна роля на Общото събрание на едно висше училище. И наистина, тази роля е такава в академичната структура на УниБИТ. Как бихте обяснили законовия регламент?

– Общото събрание е един от органите за управление на висшите училища в Република България, който решава стратегически въпроси и задачи, свързани с дейността им. Напоследък се правят опити за структурни и функционални промени на тези университетски управленски органи, но според мен такъв тип промени не се базират на опит, а на конюнктурата.

Като учен и преподавател, аз съм имал възможност да наблюдавам и да участвам в работата на редица университети със световна известност и това ми дава самочувствието да твърдя, че общите събрания на университетите – тези

не само професионални, но и колегиални общности, представляват демократичната поанта на всяка уважаваща себе си автономна академична институция.

– Член сте на редица чуждестранни научни и образователни институции. Смятате ли, че е важно да заимстваме от стан-

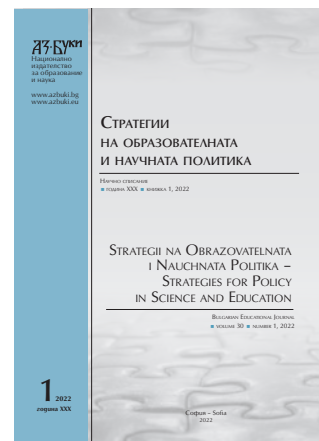
дартите им в управлението на висшето образование? По-конкретно?

– Едно от основните предизвикателства, пред които е изправено съвременното общество днес, е запазването и съхраняването на образованието в условията на динамично променящата се обществена среда. А образованието е една от най-висшите ценности във всяко общество. Върху неговото развитие силно въздействие оказват всички промени от икономически, социален, демографски и политически аспект. В тези условия целта на образователните институции трябва да бъде насочена към създаване на благоприятна среда и оптимални условия, в които да се развиват способностите на обучаемите, да се изграждат уменията им за креативност и разрешаване на различни проблеми. А аз вярвам, че всичко изброено по-горе може да бъде постигнато не чрез заимстване на стандарти и технологии, а чрез осъзнато и търсено сътрудничество между образователните институции. Бих искал да поставя именно тук един въпрос, който смятам, че трябва да има голяма тежест в нашата образователна система – няма нужда да откриваме „топлата вода“, просто трябва да се върнем към доказаните в практиката български образователни традиции. Аз съм свидетел на факта как преди повече от 35 години специалисти в сферата на образованието от ФРГ и САЩ се възхищаваха от успехите на българското образование.

Стоян Денчев е известен български общественик. Дългогодишен ректор на Университета по библиотекознание и информационни технологии. Автор е на над 240 публикации в областта на управлението на информационните ресурси, автоматизирани системи за обработка на информация и управление; системния анализ и др. От 2018 г. е председател на Общото събрание на УниБИТ и директор на Института по информация и сигурност. Почетен председател е на Съюза на народните читалища.

Научно списание „Стратегии на образователната и научната политика“, издание на Национално издателство „Аз-буки“

E-mail: strategies@azbuki.eu
tel. 02 425 0471; 02 425 0472
www.strategies.azbuki.eu

Списание се реферира и индексира в Web of Science; The Philosopher's Index

В книжка 1/2022 г. четете:

В статията „Надеждни инструменти при оценка на училищен целенес (Wellness) в начален етап на основната образователна степен“ на Даринка Игнатова се прави опит за установяване и оценка на наличието на предучилищен целенес (Wellness) в тази образователна степен чрез прилагане на обективни и надеждни инструменти за неговото оценяване и/или съпоставяне.

Годишен абонамент 53 лв.

Практикум за студенти с индустриални работи

Изнесено практическо занятие под формата на бизнес практикум е реализирано от студенти от специалностите „Бизнес мениджмънт“ и „Индустриален мениджмънт“ на факултет „Бизнес и мениджмънт“ на Русенския университет. Предприятието домакин на събитието е „Сивико“ ООД. То е с над осемгодишна успешна история при разработването и внедряването на индустриални работи и системи в процеси, включващи палетизиране, депалетизиране, манипулиране, пакетиране, заваряване и др.

Студентите имаха възможност да проучат дейностите и опита на фирмата при разработката на различни хардуерни и софтуерни системи за бизнеса, дизайн и прототипиране на индустриални работи и тяхната изработка по индивидуална поръчка, съобразена със спецификата на бизнеса и производствените процеси на

клиента. Дискутираха се основните подходи за ценообразуване при единично производство, управлението на доставките на материали и компоненти. Обсъдени бяха и политиките за подбор, задържане и стимулиране на висококвалифицирани специалисти в сферата на производството и управлението, както и формирането на специфични конкурентни предимства, позволяващи привличането на нови клиенти и работа на международни пазари.

Резултатите от практикума подпомагат студентите в техните семестриални разработки в областта на производствения мениджмънт и инженеринг, управлението на технологични процеси в индустрията. В същото време се изгражда и пряка връзка между специализираното бизнес обучение в Университета и практиката на водещи иновативни предприятия с висока добавена стойност. **АЗБУК**

Стопанската академия чества юбилей

С традиционно за патронния празник тържествено шествие и поклонение пред гроба на Дарителя Свищовската академия „Д.А. Ценов“ – Свищов, отбелязва на 17 май своя 85-годишен юбилей. Шествието започва с церемония по поднасяне на венци и цветя пред паметника на Димитър Ценов до сградата на ректората. Сред гостите са зам.-министърът на образованието и науката проф. д.ф.н Генка Петрова-Ташкова, посланици, народни представители, ректори на висши училища, ръководители на държавни и финансови институции.

Кулминация в честването на 85-годишнината на Свищовското висше училище е тържественото събрание-концерт в салона на Първо българско народно читалище „Еленка и Кирил Д. Аврамови 1856“. По-късно през годината Стопанската академия ще отбележи и 110 години от дарителския акт на Димитър Ценов, както и 170-годишнината от неговото рождение.

Дни преди тържествата станаха ясни и победителите в три национални ученически състезания, организирани от катедри на Стопанската академия.

В състезанието, организирано от катедра „Застраховане и социално дело“ на СА „Д. А. Ценов“, състезателите пишат есета по темите „Застраховането като възможност за защита живота, здравето и имуществото на хората“ и „Как да преборим бедността в съвременното общество“. Първо място за разработка по първата тема е присъдено на Цветелина Ваклинова (XI клас, ПГИМ – Пазарджик). Нейни подгласници са Селин Нежмедин (XI клас, ПГ по стопанско управление, администрация и услуги – Силистра) и Гергана Пешлова (XI клас, ПГИМ – Пазарджик).

По втората тема победител е Кирил Миланов (XII клас, ППМГ – Видин), следван от Ростислава Стоянова (XII клас, ПГСУАУ – Силистра) и Ангел Ангелов (XI клас, СУ „Васил Воденичарски“ – с. Хайредин, общ. Хайредин).

Участниците в състезанието по икономика на туризма, организирано от катедра „Икономика и управление на туризма“, пишат есе на тема „Как виждам развитието на българския туризъм?“. На първо място е Ангелия Димитрова (ПГСС – Попово). Втори е Алек Ковачев (Софийска ПГ по туризъм), а третото място поделят Димитър Игнатов (ПДТГ – Свищов) и Веселин Владимиров (ПГ по икономика – Перник).

Специалната награда на катедра „Икономика и управление на туризма“ е за Сибелла Тагарова (ПГ по туризъм – Варна), а от магистърската програма „Икономика и мениджмънт на туризма“ отличават Людмила Фончева (Неврокопска ПГ „Димитър Талев“ – Гоце Делчев).

Отличени са и участниците в националното ученическо състезание „Икономика“, организирано от катедра „Обща теория на икономиката“. Учениците от XI и XII клас представят есета на тема „Как виждам моята кариера в България като дипломиран икономист“.

Първо място журито присъжда на Александър Градев (Първа езикова гимназия – Варна). След него се нареждат Николай Христов и Ангелия Томова (СУ „Васил Воденичарски“ – с. Хайредин).

Авторите на разработки в трите конкурса получават сертификат за участие, с който имат право да участват в класирането за прием в редовно обучение по държавна поръчка по избрана от тях специалност в Стопанската академия. **АЗБУК**

Министър Николай Денков се запозна с лабораториите в Националния център по мехатроника и чисти технологии в кампуса на ТУ – София

Снимка Пресцентър на МОН

База за иновации в ТУ – София

Да осигурим условия на талантиливите и мотивираните да правят наука у нас, заяви министър Николай Денков

Всяка наука на международно и световно ниво се гради върху три стълба – материална база, качествени изследователи и правила и финансиране, което да освободи творческия дух на всеки участник в този процес. Материалната база я има, назначили сте млади и перспективни колеги. Наше общо усилие трябва да бъде да осигурим условия, за да може талантиливите и мотивираните, тези, които могат да правят наука на най-високо ниво, да намерят своето място и реализация в България. С тези думи министърът на образованието и науката акад. Николай Денков откри Националния център по мехатроника и чисти технологии в кампуса на Техническия университет в София.

Базата е изградена за около две години, като е проектирана според изискванията на изследователите от 16-те лаборатории в нея. Значителна част от оборудването е сред първите произведени машини в света, а за някои от тях изследователи от ТУ – София, разработват технологиите и инструментите за тяхното използване. Лабораториите позволяват авангардни изследвания в областите мехатроника, виртуално инженерство и дигитални производства, роботизирани системи и мехатронни технологии, биомехатроника, микро/нано

инженеринг за мехатронни технологии, функционални покрития и нови материали, енергийна ефективност, транспортен инженеринг, електромобилност и др.

Цялата инвестиция в кампуса е около 19 млн. лв., като той е част от проект за близо 70 млн. лева, финансиран от Оперативната програма „Наука и образование за интелигентен растеж“ 2014 – 2020. В проекта, наред с изграждането на три кампуса – в БАН, ТУ – София, и в СУ „Св. Климент Охридски“, и оборудването им с най-съвременна изследователска инфраструктура е заложено и създаването на научен капацитет, който да прави върхови изследвания и да осигури устойчивост на дейността на центъра през следващия петгодишен период. Друга основна цел на проекта е изграждането на тясна връзка с бизнеса, неговото подпомагане и реален трансфер на съвременни технологии към него.

Центърът за върхови постижения „Мехатроника и чисти технологии“ обединява водещи научни групи от ТУ – София, Софийския университет, 12 института на БАН, ТУ – Варна, ТУ – Габрово, и ХТМУ – София. Чрез публично обявен конкурс като асоциирани партньори са привлечени Клъстерът по мехатроника, фирма „Борима“ и Сдружението за научноизследователска и развойна дейност, както и структури от световноизвестни университети в Тел Авив, Берлин

и Делфт и от Института по роботика и интелигентни системи към Федералния технически университет – Цюрих.

„Изградената стройна структура, ясна визия и план за изграждането на цялата върхова инфраструктура и научен капацитет са ярко доказателство за желанието и възможностите на българската научна общност да изпълни своя социален ангажимент към обществото и бизнеса“, коментира ректорът на ТУ – София, проф. д.н. инж. Иван Кралов. Сред назначените изследователи в кампуса са трима от първенците на випуски на ТУ – София. Там вече работят и 37 изследователи от водещи научни групи. Кампусът се ръководи от проф. д.т.н. инж. Георги Тодоров.

„Ключово е всяко висше училище, свързано с инженерни и природни науки, да има модерни лаборатории, за да придобият студентите практически навици“, заяви още министър Денков. Той отбелязва още, че в новия програмен период ще има нова програма за научни изследвания, иновации и дигитализация за интелигентна трансформация, в която основните средства ще са за развитие на кадрите. 75% от средствата в частта за наука ще са за подкрепа на учените, основно с акцент върху младите учени и за връзката с икономиката, иновациите и дигитализацията на научната и изследователската дейност. **АЗБУК**

Снимка НАТФИЗ

Сцена от спектакъла Peter Gint от Дейвид Хеър, по Хенри Ибсен, постановка Боян Арсов, клас проф. Снежина Танковска. По думите на режисьора Peter Gint е завладяваща и очарователна игра на човека със света и на света с човека – игра, в която правилата са създадени, за да се нарушават, до момента, в който вече няма накъде

Разкази за миналото през очите на медицината

Европейски учени изследват националните специфики в области като здравеопазване, репродуктивни политики и грижи за децата и възрастните

През 2019 г. проектът „Европейският Левиафан“: наследството на следвоенната медицина и общото благо“ е финансиран от Европейския съвет за научни изследвания (ERC) в най-високата категория „Синергия“. При нея се изисква кандидатстване от международен екип, както и висока квалификация и доказан научен принос, минимум 10 години, за всеки един от членовете му. Наименованието на Проекта отразява усилията на държавите да водят социални политики и да повишават благосъстоянието на обществото.

Историята на Европа след Втората световна война, разгледана през перспективата на медицината, е основната цел на Проекта (в „Аз-буки“, бр. 43, 2020 г.). От миналата година учените от екипа на „Европейският Левиафан“ представят текущите резултати от изследванията си в семинарна поредица. Колективът е успял да привлече голяма група експерти, както и докторанти и постдокторанти от различни наши университети и от чужбина. Докъде стигнаха изследванията на националните специфики в области като здравеопазването и грижите за децата и възрастните? С този въпрос се обръщаме към членове на българския екип в Проекта.

Държавата винаги е водила активна политика в областта на репродуктивното здраве

Зина СОКОЛОВА

Работните пакети в „Европейският Левиафан“ са с условните наименования „Тяло“, „Репродукция“, „Риск“, „Утопия“, като във всички тях се проследяват репродуктивните политики в максимално широк план – от политиките, свързани с раждаемост, през (институционални) грижи за децата до политиките/грижи за възрастни хора. „Работим основно с архиви, но не само. Предвидени са и интервюта, анкети, тъй като това е период, за който все още могат да се съберат и лични виждания на съвременници, участници в събитията – казва доц. Анелия Касабова от Института за етнология и фолклористика с Етнографски музей към Българската академия на науките, един от четиримата водещи изследователи в Проекта. – Ще продължим да проучваме архивите, някои от които досега не са отворени. Това са трудни за изследване теми, към които досега не е имало голям интерес от страна на историци, етнологи, антрополози.“

В областта на репродуктивните политики, в тесния смисъл на думата, процесите на изток и на запад от „железната завеса“ се развиват в голяма степен синхронно, в „сървенование“ кой строй е по-хуманен, но и със значим обмен на експертно ниво. В следвоенните години „хуманността“ се измерва и статистически, например с процента на пренатална и неонатална смъртност, смъртност на родилки. Много усилия и средства се инвестират в развитието на гинекологията, неонатологията, педиатрията. Там успехите са бързи. Децата са бъдещето. „Но се запазва евристично мислене – и на Изток, и на Запад, въпреки че официално (негативната) евгеника се отрича. Един от примерите, които ще изследваме в Проекта,

са домовете „Майка и дете“, чрез които могат да се проследят в широк сравнителен план промените, които се възгледат за семейство и полови роли, за „самотни майки“, проблематичното разделяне в най-ранна възраст (0–3 години) на децата на „нормални“ и „увредени“, „ненормални“, разграничаване с дълбоки последици за децата. И за обществата, като цяло“, подчертава доц. Касабова.

Съществена част от репродуктивните политики е законодателството по отношение на абортите, изтъкват учените, насочвайки и към актуалните дебати около възможна забрана на абортите в САЩ. В социалистическа България през 1956 г., следвайки съветския модел, се легализира абортът по желание. Това става не само у нас, но и в цяла Източна Европа, включително и в Полша. Аргументите тогава са, че жените имат право да определят кога и колко деца ще родят – доста прогресивно за времето си виждане. Разбира се, тогава е имало нужда от работна ръка и това е бил един начин повече жени да се влеят в производството. Другата цел на закона е била да се избегнат тежките последици от криминалните аборти, които често са причинявали осакатяване и смърт на жените. Но от средата на 1960-те години, с бързата урбанизация и индустриализация, намалява прирастът, засилват се опасенията, каквито има още от 1930-те години, че нацията ще се „стопа“. Това довежда до ограничения на правото на аборт по желание в края на 1960-те и началото на 1970-те години. Разгледани в международен европейски план, политиките по отношение на абортите показват значими разлики между различните държави. „Основна цел на Проекта е чрез изследване на конкретни случаи да преодолеем повърхностното противопоставяне Изток – Запад – отбелязва доц. Касабова. – Един от подходите ни е да покажем многопластовостта

на изследваните от нас теми, като анализираме архиви (или съберем архиви) за конкретни личности – известни или до момента по-малко известни. Заедно с проф. Минчо Георгиев се обрнахме към една знакова личност в българското здравеопазване – д-р Владимир Калайджиев.“

Като заместник-председател на Съвета по възпроизводство на човешките ресурси от 1971 г. нататък и кандидат-член на ЦК на БКП, д-р Калайджиев се изказва критично към ограниченията на абортите. Има дебати по тези въпроси сред експертите и в ръководните органи на комунистическата партия. Така не се стига до пълна забрана на абортите по желание, каквато по това време все още има в редица капиталистически страни. „Една важна разлика обаче може да се изтъкне: в социалистическия блок има високо ниво на експертно познание, но решенията за либерализация или ограничаване на абортите се взимат от партията държава. В държави с либерална демокрация се развиват граждански движения, законодателните промени са обусловени в голяма част от случаите от натиск „отдолу“, казва доц. Касабова.

„Многоизмерната дейност на д-р Калайджиев, широките му контакти в рамките на светския блок, сътрудничеството с международни организации като СЗО, УНИЦЕФ, с различни институции от Западна Европа и тогавашния т. нар. Трети свят дават възможност да се разгледа българската демографска политика като част от глобалната политика – допълва доц. Касабова. И насочва към още една важна тема: – Конкретният пример на д-р Калайджиев, почетен след смъртта му като „първия (или от първите) лекар дисидент в страната ни“, отвежда и към днешните разкази за държавното социалистическо/комунистическо минало.“

Темите в Проекта, свързани с детството, и по-специално здрав-

ните аспекти на политиката към децата в България и особено политиката към децата с увреждания, изследва доц. Кристина Попова. Основната цел е да се види дали има някакви общи процеси по отношение на тези деца в Европа след Втората световна война. Темата за историята на грижите към децата с увреждания у нас е много слабо разработена. Но така е било дълго време и в другите страни, където интересът се повишава силно през последните години, като той е не само научен, но граждански. И е свързан до голяма степен с нарушените права на тези хора по време на престоя им в институциите. Дори има програми, с които им се отпускат обезщетения в страни като Германия.

„Трудност в разработването на темата е и фактът, че тя не е изследвана и за времето преди Втората световна война – казва доц. Попова. – За щастие, през 50-те години един училищен деятел – Иван Лекарски, подема инициатива за събиране на документи, свързани с историята на грижите за деца с увреждания. Забележително е, че той е работил по един модерен метод, комбинирайки издирвания в архиви и периодични издания, но е подготвил и въпросник и е интервюирал хора, работили в системата. За съжаление, това негово начинание не достига до завършено изследване, но има доста събрани интересни материали. В тях се откроява личността на Лидия Стоянова – основоположник не само на институциите за деца с увреждания, но и на практическата работа с тях. Тя е дъщеря на лекаря Парашкев Стоянов – създател на санаториума за туберкулозни деца във Варна. Завършва педагогика, специализира в Италия при Мария Монтесори и в Белгия при Овид Декроли. В нейните спомени се вижда колко е важно отношението към децата, а също и личната и гражданската инициатива, благодарение на

която през 30-те години възникват дружества и институции за грижи за деца с увреждания.“

Целта на проучванията в тази посока е да се разкрие как от няколко училища за такива деца през 30-те и началото на 40-те години се създава цяла мрежа през 50-те и 60-те години. Първоначално те са 6, но после нарастват до 30 и покриват цялата страна. Установяват се строго регламентирани правила кое дете към коя институция да бъде насочено. В момента учените проучват архивите на тези домове.

„Това, което ме изненада, е степента, до която тези домове през 60-те и 70-те години са били изолирани от обществото – казва доц. Попова. – Често пъти те са разположени във възможно най-отдалечени и труднодостъпни места, в много случаи в гранични зони и дори в сгради на бивши застави. Тези, които са били във вътрешността, като Дом № 8 в София, около който навремето се вдигна шум покрай едноименния филм, са били все пак относително по-добре уредени. Но и нашите немски партньори отчитат големи разлики от дом в дом в миналото, тъй като всичко зависи и от самия персонал. Цялата система за социални грижи по това време страда не само от недофинансирани и недостиг на подготвени специалисти, но и от липсата на контакт с гражданското общество и с медиите. Архивите разкриват, че все пак винаги е имало хора, които истински са искали да помогнат, макар че въпреки някои положителни промени до истинска интеграция на децата с увреждания в системата на тези домове не е било възможно да се достигне.“

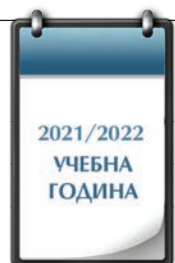
Политиката на скриване и изолиране на тези деца нанася огромна вреда не само на тях самите, на родителите им, но и на обществото, като цяло. Защото се губи чувствителност към тези проблеми, категорични са учените.

На стр. 22

МИНИСТЕРСТВО
НА ОБРАЗОВАНИЕТО
И НАУКАТА

- Национален спортен календар
- Национален календар за изяви по интереси на децата и учениците

Медия партньор – Национално издателство „Аз-буки“

Общо 106 са инициативите в национален и в международен план, включени в Националния календар за изяви по интереси на децата и учениците и в Националния спортен календар на МОН за учебната 2021/2022 г.

Традиционно в „Аз-буки“ публикува информация за пъстрата палитра от извънучилищни и извънкласни дейности, които са любими за младите хора.

Празник на гарования

„Близо 1200 деца събра 23-тото издание на Международния детски конкурс „Южни слънца“ в Петрич. А броят на посетителите надвишаваше участниците неколкостотинкратно“, съобщава за „Аз-буки“ Станка Иванова, директор ЦПЛР – ОДК, Петрич. Центърът е един от организаторите на проявата заедно с местната община, МОН и Националния дворец на децата.

След богата двудневна програма младите танцьори, певци и художници от България и Северна Македония са наградени от кмета на община Петрич Димитър Бръчков, под чийто патронаж се провежда Конкурът. Той връчи Гран при на кмета за най-красив танц в направление „Танцово изкуство“ на денс клуб „Кристал“ при НЧ „Братя Миладинови 1914“ – Петрич. В направление „Фолклорно надиграване“ отличи ФТА „Пиринче“ – Благоевград. А Гран при за отлично представяне и водене на дефилето получи МФС „Дунавски бисери“ – Лом. В направление „Пленер живопис“ голямата награда на кмета е за Ана-Мария Иванова (НХГ „Св. св. Кирил и Методий“ – Благоевград).

В направление „Пленер“ първа награда в I възрастова група е за Ясмин Истикбал („Цветно“ – Добрич). Във втора група първа е Преслава Станева (Попово). А в трета група начело е Галя Златкова (НХГ – Благоевград). Призът на ОДК – Петрич, отива при Александра Белчева (Петрич).

В направление „Фолклорно пеене – индивидуални“ в първа група начело е Атанас

Милушев (СУ „Н. Вапцаров“ – Хаджидимово). Във втора група първи са Яница Николова (ОУ „Н. Първанов“ – Лом) и Елена Гума (4. ОУ – Петрич). В трета група побеждава Елена Петрова (ФФ „Хераклея“). В четвърта група победител е Николета Димитрова (СУ „Н. Вапцаров“ – Хаджидимово).

В направление „Фолклорно пеене – колективни“ първа е фолклорната формация „Пеещите пендарчета“ при 4. ОУ „Хр. Смирненски“ – Петрич.

В направление „Фолклорно надиграване“ в първа група печели ансамбъл „Македонци“ – Петрич. Във втора група начело е ФС „Северняче“ – Лом. Призът на НДД е за ТС „Родопачанче“. В трета група първи е танцов състав „Пролет“ при НЧ „Братя Миладинови“ – Петрич.

В направление „Танцово изкуство“ победител в категорията „Мажоретни танци“ във втора група е МФС „Дунавски бисери“ – Лом. В трета група печели мажоретният състав при ЦПЛР – ОДК, Разград.

В категория „Характерни танци“ в първа група победител е ТС „Младост“ при НЧ „Христо Ботев“ – с. Кавракирово. Във втора група първи е денс клуб „Кристал“ – Петрич. В трета група начело е денс клуб „Кристал-Алфа“ – Петрич.

В категория „Модерни танци“ в първа и втора група първи е ДК „Кристал“ (Петрич). В трета група победител е „Олимпия“. В категория „Хип-хоп танци“ и в трите възрастови групи печелят състави на денс клуб „Кристал“ (Петрич). **Аз-буки**

Снимка Община Петрич

Участниците в танцовата надпревара завладяват публиката с изпълненията си на сцената

България в картини и слово

Завърши IX издание на едноименния национален конкурс в Търговище

При силен интерес премина IX национален конкурс с международно участие „България в картини и слово“.

Форумът се организира от ЦПЛР – ОДК, Търговище, местната община, МОН и Националния дворец на децата.

В направление „Литературно творчество“ победители в първа възрастова група – I – IV клас, са Рая Тонова (НУ „Отец Паисий“ – Пазарджик) със стихотворението „България“ и Габриела Стоянова (СУ „Н. Вапцаров“ – Царево) с разказа „Майчиното изворче“.

В групата V – VIII клас първото място печелят Стефан Ступак (Българско училище „Иван Вазов“ – Париж, Франция), Георги Христов (ПГ по селско стопанство „Никола Пушкиров“ – Попово) и Симеон Иванов (ЛК „Кастилия“ – ЦПЛР – ОДК, Варна). В групата IX – XII клас на второ място са класирани Даница Костова и Милица Иванова (ОДК – Варна). Наградата на името на Валя Радева отива при Гергана Димитрова (1. СУ – Търговище). Специалната награда на писателката и председател на журито Лора Лазар получават Георги Христов (ПГ по селско стопанство „Никола Пушкиров“ – Попово) и Симеон Иванов (ОДК – Варна). С колективна награда са отличени клуб „Сладкодумци“ при ОДК – Шумен, и литературен клуб „Кастилия“ при ОДК – Варна.

В направление „Изобразително изкуство“ победител в групата III – IV гр. на детските градини и подготвителна група в училища е Мартин Милков (ЧДГ „Малки стъпчици“ – с. При-

Габриел Зашев (ателие „Дон Кези“, Дупница) – III място

сово). В групата I – IV клас първа е Андрея Петкова (СУ „Христо Ясанов“ – Етрополе).

В групата V – VIII клас печелят Юксел Игнатов (СУ „Бачо Киро“ – Летница) и Иван Василев (СУ „Св. Климент Охридски“ – Ямбол). При най-големите първа е Стела Павлова (ПГСАГ – Русе).

В класацията за школи и специализирани училища в първа група начело е Мелани Йонкова (школа „Елиза Арт“ – Габрово). Наградата за най-малък участник отива при 4-годишната София Колева (ателие „Приказан свят“ – София).

Във втора група победител е Александра Игнатова („Приказан свят“ – София). В трета група печели Габриела Георгиева (ОДК – Шумен). В четвърта група първа е Ферай Алиева (2. СУ – Търговище).

В направление „Презентации и видеоклип“ в групата III – IV клас печелят Сиана Борисова и Деа-Катрин Крумова (ОУ „Любен

Каравелов“ – Видин). В групата V – VIII клас първото място поделят Никол Петрова, Стелиана Каменова и Николай Кънчевски (ОУ „Св. Патриарх Евтимий“ – Велико Търново), и Калоян Кирилов (ЦПЛР – Троян). Специална награда на РИМ – Търговище, получават Дарина Янева (ПГ „Пейо Яворов“ – Петрич) и Павлин Кънчев (СУ „Панайот Волов“ – Бяла).

И в групата IX – XII клас първи са Димана Начева (Търговска гимназия – Стара Загора) и Теодора Даскалова (СУЕЕ „Св. Константин-Кирил Философ“ – Русе). Специалната награда на РУО – Търговище, получава Владимир Илиев – ръководител на авторския колектив от ТГ „Княз Симеон Търновски“ – Стара Загора.

Награждаването на призьорите ще се проведе на 20 май в Младежкия дом – Търговище. Събитието е част от културната програма на Традиционния пролетен панаир в града. **Аз-буки**

Познавачи на листовките и велосипеда

Учениците на ОУ „Св. св. Кирил и Методий“ – Ботевград, са победители в XXI национална ученическа викторина по безопасност на движението „Да запазим децата на пътя“. Втори се нареждат представителите на 6. СУ „Отец Паисий“ – Монтана, а за третото място се пребориха възпитаниците на ОУ „Св. Княз Борис I“ – Бургас.

Организатори са МОН, МВР, Националният дворец на децата, Главна дирекция „Национална полиция“ – сектор „Пътна полиция“, БЧК и Съюзът на българските автомобилисти. Състезанието се проведе с подкрепата на националното движение по приложно колоездене „Младешка за безопасност на движението“, Община Сунгурларе, Пътна полиция – област Бургас, РУО – Бургас, СУ „Христо Ботев“ – Сунгурларе, ЦПЛР – ОДК, Сунгурларе, БЧК – Бургас, и СБА – Бургас.

„Знанията и уменията на участниците бяха проверени в рамките на три кръга. Първият кръг е теоретичен – решаване на тестови въпроси по безопасност на движение на пътя. Във втория кръг участниците се включиха във викторина с въпроси по БДП. А в третия решаваха тестове, свързани с доболничната помощ, спсобяване на тематичен пъзел и откриване на повреда на велосипед“, съобщава за „Аз-буки“ Николай Русев, директор на СУ „Христо Ботев“ – Сунгурларе, което е съорганизатор и домакин на надпреварата.

Участие във викторината взеха възпитаници на ОУ „Св. св. Кирил и Методий“ – Ботевград, ОУ „Св. Княз Борис I“ – Бургас, 6. СУ „Отец Паисий“ – Монтана, СУ „Христо Ботев“ – Септември, и СУ „Христо Ботев“ – Сунгурларе. За коректното изпълнение на задачите следи жури с главен съдия Светослав Кръстев (Съюз на българските автомобилисти) и представители на Националния дворец на децата и Главна дирекция „Пътна полиция“ – София.

Учениците от СУ „Христо Ботев“ – Сунгурларе,

получиха специалната награда на Националния дворец на децата за своето достойно участие във викторината.

„Всички участници получиха медали, грамоти, подаръци от организаторите и домакинните на викторината. И най-важното – още по-добри и задълбочени знания за справяне със ситуацията на пътя“, коментира Николай Русев. **Аз-буки**

Снимка СУ „Христо Ботев“ – Сунгурларе

Участниците показват не само познаване на правилата за движение, но и монтьорски умения

Габриела Кирилова
(СУ „Емилиан Станев“ –
Велико Търново) –
I награда

Да уловиш духа на старинен Пловдив

Националният пленер „Традиция, екология, творчество“ събира млади дарования за поредна година

Рени Коланева от СУ „Георги Брегов“ – Пазарджик, печели първата награда във възрастовата група VIII – X клас на XXI национален пленер „Традиция, екология, творчество“. Втора награда е присъдена на Мария Хвойнева (СУ „Св. св. Кирил и Методий“ – Пловдив) и Мария Христова (СУ „Емилиан Станев“ – В. Търново). Трета награда получава Габриела Мартинова (СУ „Любен Каравелов“ – Варна).

В продължение на четири дни 73 ученици от страната, ръководени от 12 учители, се събират в Града под телетата, за да творят в жанровете живопис, графика и приложно изкуство на различни места в Стария град на Пловдив и да пречупят неговите пространства през своя поглед.

Организатори на Пленера са традиционният

домакин СУ „Св. св. Кирил и Методий“ – Пловдив, Регионалното управление на образованието в Пловдив и МОН. Тази година Пленерът е част и от многообразната програма за честването на 50-годишнината на училището. Срещата на талантливите в изобразителното изкуство се осъществява с подкрепата на Община Пловдив и А1. Традиционен партньор е и Общинският институт „Старинен Пловдив“, който отваря вратите на къщата „Хиндлиян“, в която се представят творбите от Пленера и са връчени отличията от конкурса. Проявата е част от Националния календар на МОН за изяви по интереси на децата и учениците.

В групата XI – XII клас първата награда поделят Габриела Кирилова (СУ „Ем. Станев“ – В. Търново) и Нася Дойчинова (СУ „Св. св. Кирил и Методий“ – Пловдив). Втора награда

получава София Йонкова (СУ „Св. Кл. Охридски“ – Добрич). Третата награда журито присъжда на Далия Ангелова (СУ „Св. св. Кирил и Методий“ – Пловдив) и на Елеонора Андонова (СУ „Васил Левски“ – Елин Пелин).

Екатерина Димитрова (ПГ по керамика – с. Гара Елин Пелин) получава специалната награда на Галя Георгиева, главен експерт „Изобразително изкуство“ – МОН. Призът на началника на РУО – Пловдив, е за Десислава Тодорова (СУ „Георги Брегов“ – Пазарджик). Наградата на Димитър Колев – кмет на пловдивския район „Западен“, получава Гергана Гвоздева (СУ „Св. св. Кирил и Методий“ – Пловдив). Тания Николова – директор на училището домакин, отличава Юлияна Цигова (СУ „Ем. Станев“ – Елин Пелин) и Илона Куманова (СУ „Нешо Бончев“ – Панагюрище). Призът на председа-

телката на Дружеството на пловдивските художници Снежана Фурнаджиева е за Ангел Колев (ПГ по керамика – с. Гара Елин Пелин). Яна Ангелова (СУ „Св. св. Кирил и Методий“ – Пловдив) получава наградата на „А1 България“, а Ива Сивриева (СУ „Св. св. Кирил и Методий“ – Пловдив) – приза на Общинския институт „Старинен Пловдив“. Наградите на дългогодишните партньори на пловдивското СУ „Св. св. Кирил и Методий“ – Пловдив – „Булепоак“ и „ТАФпринт“, отиват при Ива Пекова (СУ „Ем. Станев“ – Велико Търново) и Вилиана Атанасова (СУ „Св. св. Кирил и Методий“ – Пловдив).

Присъдени са и осем поощрителни награди.

В рамките на Пленера е проведена и среща разговор на ръководителите на групи на тема „Художественото образование в училище и онлайн обучението“. АЗБУК

Ще обичам аз от сърце...

672 творби са изпратени за петото издание на националния конкурс „Ще обичам аз от сърце тази земя и този народ“. Организира се от Второ ОУ „П.Р. Славейков“ – Стара Загора, със съдействието на местната община и Регионалното управление на образованието. Конкурсът е включен в Националния календар на МОН за изяви по интереси на децата и учениците.

През тази година журитата оценяват в пет категории творбите на общо 453 участници от 63 населени места. Най-много са изпратените рисунки – 292, следвани от снимки – 193, 93 стихотворения, 48 презентации и 46 есета. Осем специални награди в различните категории присъждат Тракийският университет, омбудсманът на Стара Загора, Регионалният исторически музей, Регионалната библиотека „Захарий Княжески“, библиотека „Родина“ и фондация „Център за правно и културно застъпничество – „Темида арт“.

В категория „Стихотворение“ победител в групата I – IV клас е Радина Стайкова (ОУ „Любен Каравелов“ – Бургас). Втора и трета са Ивайла Серафимова (2. ОУ „П.Р. Славейков“ – Стара Загора) и Ива Георгиева (ОУ „Любен Каравелов“ – Бургас). В групата V – VII клас първите трима са Николай Хаджистойчев (ОУ „Ел. Багряна“ – Сливен), Мерлин Алиосман (ОУ „Васил Априлов“ – Исперих) и Антония Ефтимова (ОДК – Стражица). Призърите в групата VIII – XII клас са Мелис Мустафа (СУ „Любен Каравелов“ – Добрич), Кирил Димов (ОДК – Казанлък) и Божидара Костадинова (ЧПГТП „Райко Цончев“ – Добрич).

В категорията „Есе“ първото място в групата I – IV клас е за Анита Кънева (2. ОУ „П.Р. Славейков“ – Стара Загора), следвана от Дилиана Емилова (ОУ „Бачо Киро“ – Велико Търново). В групата V – VII клас първа е Алекс Стоянова (ОУ „Райна Княгиня“ – Пловдив) пред Александър Атанасов (1. ОУ „Св. св. Кирил и Методий“ – Гоце Делчев) и Емил Иванов (ОДК – Стражица). При най-големите победител е Лъчезар Йорданов (ОДК – Казанлък), следван от Елена Ценова (СУ „Христо Ботев“ – Враца) и Божидара Бойчева (ПМГ „Яне Сандански“ – Гоце Делчев).

Специални награди получават Адриан Димитров (ОУ „Кап. Петко войвода“ – Варна), Преслава Аврамова (61. ОУ – София) и Християна Христова (ОУ „Св. Климент Охридски“ – Павликени).

В категория „Мултимедийна презентация“ в групата I – IV клас първото

място е за Алиса Алексиева (ОДК – Ямбол). Втори е Радослав Хинков (ОУ „Бачо Киро“ – Велико Търново), а трета – Николета Дойчева (ОУ „Христо Никифоров“ – Ловеч). Победител в групата V – VII клас е Георги Апостолов (ПМГ „Проф. Емануил Иванов“ – Кюстендил) пред Божидара Стоянова (ПМГ „Проф. Емануил Иванов“ – Кюстендил) и Станислав Милчев (Второ ОУ – Стара Загора). Първите трима в групата VIII – XII клас са Хелин Шевкед (ЦПЛР – КУО „Родопи“ – Кърджали), Преслава Канарова (ПГ „Ген. Владимир Заимов“ – Сопот) и Бенгю Басри (СУ „Васил Левски“ – Опака). Специален приз е присъден на Стела Стоянова (ПГСС „Никола Пушкин“ – Попово).

В категория „Рисунок“ в групата I – IV клас печели Ивайло Димитров (Второ ОУ – Стара Загора). Негови подгласници са Ниана Кутуева (9. ОУ – Благоевград) и Андреа Ванова (СУ „Бачо Киро“ – Летница). В групата V – VII клас начело е Галена Найденова (1. ОУ – Търговище), следвана от Гергана Василева (СУ „Бачо Киро“ – Летница) и Джем Ахмедов (1. ОУ – Търговище). В групата VIII – XII клас не е присъдена първа награда. Втора е Божидара Проданова (Национална гимназия за приложни изкуства „Свети Лука“ – София), а трета – Катерина Кацарова (НУИИ „Илия Петров“ – София).

Със специална награда са отличени Камелия Драгова (Второ ОУ – Стара Загора), Янита Йорданова (ОУ „Н.И. Вапцаров“ – Ботевград) и Никол Николаева (1. ОУ – Търговище).

В категория „Фотография“ победител в групата I – IV клас е Александър Любенов (НУ „Патриарх Евтимий“ – Плевен) пред Борислав Борисов (НУ „Патриарх Евтимий“ – Плевен) и Даян Иванов (ОУ „Св. св. Кирил и Методий“ – с. Морава, Свищов). Първи в групата V – VII клас е Христо Илчев (ОУ „Георги Райчев“ – Стара Загора). Второ и трето място заемат Мария Минчева (ОУ „Райна Княгиня“ – Пловдив) и Габриел Иванов (ОУ „Св. св. Кирил и Методий“ – с. Морава). В групата VIII – XII клас призърите са Виктория Димитрова (СУЕЕ „Св. Константин-Кирил Философ“ – Русе), Калина Пехливанова (СУ „Васил Левски“ – Крумовград) и Илайда Парапанова (СУ „Васил Левски“ – Крумовград). Специална награда получава Денис Димитров (ОУ „Константин Фотин“ – Лом).

Официалната церемония по награждаването е планирана за 7 юни 2022 г. в културен център „Стара Загора“. АЗБУК

Остри пера анализират днешния свят

Общо 108 млади журналисти представят 145 творби в IV национален ученически конкурс за журналистика „Гео Милев“. Оценени са и пет издания на хартиен носител и осем издания в електронен вариант. Организатори на проявата са ЦПЛР – Стара Загора, местната община и къщата музей „Гео Милев“. Основна тема на форума е „Нашият свят“. Конкурсът е част от Националния календар на МОН за изяви по интереси.

В „Информационни жанрове“ (репортаж, новина, бележка, интервю) победител в първа възрастова група – V – VII клас, е Недко Янев (ЧСУ „Мечтатели“ – Варна). А в групата VIII – XII клас първа е Деница Костова (ОДК – Варна).

В „Художествено-публицистични жанрове“ (есе, скица, очерк, история) в първа група печели Ира Карабиберова (СУ „Иван Вазов“ – Плевен). Победител във втора група е Радко Василев (СУ „Св. св. Кирил и Методий“ – Карнобат).

В „Аналитични жанрове“ (кореспонденция, коментар, статия, писмо, рецензия, беседа, обзор, мемоар) в първа група начело е Анджелина Димитрова (СУ „Йордан Йовков“ – Кърджали). Във втора група печели Даниел Петров (ЦУТНТ – Разград).

Призът „Добрата новина“ получава Добромира Миткова (ПГКМКС – Варна). Специалната награда „Най-добре представил се участник от Стара Загора“ е за екипа на

ПГКНМА „Проф. Минко Балкански“. ЦПЛР – Стара Загора, отличава Цветомир Петков (ПГХТТ – Пловдив), а наградата на къщата музей „Гео Милев“ отива при Никол Иванова (ОДК – Шумен).

Класирането при вестниците на хартиен носител оглавява в „Вазбуки веци“ на СУ „Иван Вазов“ – Плевен. Втори е в „НахОДКи“ (ОДК – Варна), а трети – в „Плюс Приятел“ (ОДК – Кърджали).

В класирането при вестниците в електронен вариант начело е в „Хермес“ (ТГ „Княз Симеон Търновски“ – Стара Загора) пред в. EG Times (ЕГ „Д-р Петър Берон“ – Кюстендил) и в. „Първи светулки“ (Първо ОУ „Христо Смирненски“ – Провадия). АЗБУК

Министерство
на образованието и науката
Национално издателство за
образование и наука „Аз-буки“

Директор:
д-р НАДЯ КАНТАРЕВА-БАРУХ
Заместник-директори:
НИКОЛАЙ КЪНЧЕВ
СТОЯН СТОЯНОВ
1113 София
„Цариградско шосе“ 125, бл. 5
тел: 02/425 04 70
02/425 04 71
izdatelstvo.mon@azbuki.bg
azbuki@mon.bg
<https://www.azbuki.bg>
<https://www.azbuki.eu>

Аз-буки

Банкова сметка: Райфайзенбанк
бул. „Цариградско шосе“ № 101
IBAN: BG40RZBB91553139075716
BIC: RZBBSGSG

Национален седмичник
за образование и наука

АЗ-БУКИ

ISSN 0861-3990

Редактори:

Антоанета Найденова
a.naidenova@azbuki.bg
д-р Зина Соколова
z.sokolova@azbuki.bg
д-р Диляна Кочева
d.kочева@azbuki.bg

Онлайн редактор:

Аделина Маринова
a.marinova@azbuki.bg

Графичен дизайнер:

Иво Христов
i.hristov@azbuki.bg
Иван Шопов
i.shopov@azbuki.bg

Стилист-коректор:

Анелия Врачева
a.vracheva@azbuki.bg

Разпространение:

izdatelstvo.mon@azbuki.bg

Кореспонденти в страната:

Белене – Ралица Господинова
088 7418349

Варна – Айсеел Рудфи

varna@azbuki.bg

Велико Търново – Здравка Маслянкова
088 6653255

Видин – Борислава Борисова
vidinstar@gmail.com

Кърджали – Радка Петкова

088 6732874

Ловеч – Жанина Илиева

087 7209597

Пловдив – Деляна Лукова

088 7271712

Смолян – Ангел Добриков

088 9703271

Стара Загора – Росица Ранчева

088 6153628

Шумен – Светлана Крумова

srkrtmova@gmail.com

Кореспонденти в чужбина:

Брюксел – д-р Яни Узунов

yaniuz1@abv.bg

Никозия – Бранислава Бобанац

branimib@abv.bg

Тел Авив – Рина Бакалова

rina.bakalov@gmail.com

Берлин – д-р Ваня Велкова

dr.velkova@azbuki.bg

ДЕЖУРЕН РЕДАКТОР:

Зина Соколова

Предпечатна подготовка:

НИОН „Аз-буки“

Печатница: „Алианс Принт“ ЕООД
ж.к. „Дружба“ 1, ул. „Илия Бешков“ 3А

Неподписаните снимки в броя са от архива
на в. „Аз-буки“ и глобалната мрежа

Материали не се връщат

Авторските права на публикуваните текстове
и илюстрации са собственост на вестника

НИОН „Аз-буки“ издава

научните списания:

„Български език и литература“

„Чуждоезиково обучение“

„Математика и информатика“

„Педагогика“

„Професионално образование“

„Философия“

„Стратегии на образователната

и научната политика“

„История“

„Обучение по природни науки

и върхови технологии“

В началото е словото

Ралица
ГОСПОДИНОВА

Съвместен урок по български език и литература под надслов „В началото бе словото...“ проведеха II^б и V^б клас в СУ „Димчо Дебелянов“ – Белене. „Идеята за инициативата се роди спонтанно. Двата класа са част от клуб „Бисерче вълшебно“, приятели са на книгите и затова решихме да направим нещо заедно в Деня на светите братя Кирил и Методий“, споделят учителките Ралица Господинова и Мая Петрова. Идеята на урока е да покажат, че с помощта

на наученото в часовете двата класа могат да се предизвикват, да се забавляват и да узнават нови неща.

Пред погледа на директора на училището Анелия Генова и заместника Анелия Спасова второкласниците представиха

любимия си литературен герой – Пипи Дългото чорапче, а петокласниците им разказаха за нейната създателка Астрид Лин-

Снимка Авторът

Учениците от СУ „Димчо Дебелянов“ в Белене представят любими литературни герои

дгрн. Провокираха ги да открият книгата ѝ „Емил от Лънеберя“, като им прочетоха забавна случка от нея. Второкласниците показаха познания за български пословици и поговорки и се опитаха да затруднят каките и батковците с гатанки, които сами са съчинили. По време на урока звучаха и стихове на Иван Вазов и Валери Петров, не липсваше и българското хоро.

За старанието си учителите символично бяха наградени с медал с надпис „Обичам да чета“, читателски дневници, които да използват през предстоящата лятна ваканция, химикалки и лакомства.

На учителя с признателност

Театър 199 със спектакъл за педагози ветерани

По традиция на най-светлия български празник – 24 май, Деня на светите братя Кирил и Методий, на българската азбука, просвета и култура и на славянската книжовност, Театър 199 „Валентин Стойчев“ засвидетелства уважение и признателност към тези, които са ни водили по стръмните пътеки на знанието. На тази дата „199“ изнася благотворителни представления за учители ветерани. С този жест ние казваме едно искрено „Благодаря!“ на всички достойни хора, които са ни дали и продължават да ни дават познание.

Идеята, инициативата и организацията са на екипа на Театър 199. Възниква преди 18 години като част от неговата социална ангажираност и кауза.

Театър 199 „Валентин Стойчев“ съхранява база данни на учители в пенсионна възраст, които всяка година привлича. Тази информация непрекъснато се обновява. Някои от най-редовните зрители и почитатели на инициативата очакват с нетърпение поканата от Театъра.

Салонът му има само 169 места и е невъзможно да побере всички, които имат необходимостта от съпребивяване в празничния ден. Интересът винаги е огромен, залата – препълнена. През последните 18 години на тази дата сме посрещнали 3042 души, на които Театърът е дал искрица празничност.

Всяка година се програмира заглавие от репертоарния афиш на Театъра, което да е попълно на празника. Акцентът е върху българската драматургия.

От 2004 г. досега представенията, на които нашите учители са гости, са: „Duende“ по Румяна Апостолюва, „Жарава“ от Димитър Кабаков, „Невинните“ от Теодора Димова, „Малка пиеса за детска стая“ от Яна Борисова, „Умирай лесно?!“ от Мате Матишич, „Рибарят и неговата душа“ по Оскар Уайлд, „Приятнострашно“ от Яна Борисова, „Отворена брачна двойка“ от Дарио Фо и Франка Раме, „Кики ван Бетовен“ от Ерик Еманюел Шмит, „Вереси“ – авторски спектакъл на Бойко Богданов, „Чинечита“ от Тиери Дебру, „Госпожица Юлия“ от Огуст Стриндберг, „Заешка дупка“ от Дейвид Линдзи

Снимка Театър 199

Сцена от представлението „Господин Нощ“

Абер, „Съдебна грешка“ от Джон Мортимър, „Приятно ми е, Ива!“ от Ива Тодорова.

През 2022 г. Театър 199 отправя своята покана за представлението „Господин Нощ“ от Яна Борисова, което е с номинация „Икар“ 2022 за драматургия и две номинации

„Аскеер“ 2022 за съвременна българска драматургия и поддържаща мъжка роля.

Входът за учители в пенсионна възраст е с покани, които се получават на билетната каса на Театъра, която работи всеки ден от 09:30 до 19:30. **АЗ-БУКИ**

Разкази за миналото...

От стр. 19

Проф. Даниела Колева изследва политиките, свързани с процеси като остаряването и старостта в модерната държава. Какво успява да направи тя за своите граждани и какво не.

„В България политическите спорове неведнъж са приемали формата на противопоставяне на млади и стари – казва проф. Колева. – Това го има и през XIX век по време на националноосвободителното движение. Има го ясно изразено в периода между двете войни. Нещо подобно виждаме и в първите години на новата, младата власт, младата република в противовес на „държата реакция“ – изразът е оттогава. В онзи период имаме ясна идеологизация на възрастта. Старите хора са представени като консервативни, ретроградни, невежи, освен ако не става дума за стари комунисти – казва проф. Колева. – Старите комунисти са тези, които знаят и могат, които се грижат за по-младите си колеги. Това е силно идеологизиране на старостта. Има политики, които подплатяват тази пропаганда – това са привилегиите на активните борци против фашизма и капитализма, които, както знаем, се нарояват с течение на времето, защото политиката е такава.“

Но освен пропаганда има и реални процеси, в които държавата се намесва, подчертава проф. Колева. В този междупоклоленчески спор режимът решително заема страната на младите. Младите са тези, които желаят да влязат в ТКЗС, особено т.нар. заврени зетове, които живеят с родителите на съпругата и са напълно обезвластени. Коллективизацията отнема материалната мощ, а с това и властта на техните тъстове в тра-

диционното семейство. Бригадирското движение, в което се включват и момичетата, премахва пък за известно време неформалния, но много строг контрол, който се упражнява върху тях от родителите им и от съседите и съселяните посредством клуките. Всичко това младите хора приемат с радост.

Друга линия, по която върви изследването, е свързана със социалните грижи за възрастните и онзи дял от медицината, който е насочен към тях – геронтологията и гериатрията. Историята на българската геронтология започва от 60-те години и за съжаление, неотдавна приключи, защото тази специалност от две-три години не се предлага никъде, въпреки че броят на възрастните хора у нас се увеличава.

„Искам да подчертая ролята на физиолога Драгомир Матеев за развитието на геронтологията – казва проф. Колева. – Той е бил с леви убеждения, но много ерудиран, владеел е езици, учил в Германия, по-късно става член-кореспондент на БАН. Бил е влиятелна фигура. В началото на 60-те той издейства основаването на Центъра по геронтология и гериатрия. След смъртта му този център е преместен в друга структура и впоследствие практически е закрит. Иронията е, че по същото време се разкриват много кабинети за медицинско обслужване на активните борци, които всъщност са кабинети по геронтология, имайки предвид напредналата възраст на пациентите им. След смяната на режима тази привилегия е справедливо отнета, кабинетите са закрити, но така се изпуска шансът те да се превърнат в кабинети за гериатрична помощ.“

Българско школо във Виена става на 30

Сред инициативите за годишнината е и конкурс за рисунки и литературни съчинения

Българското училище „Св. св. Кирил и Методий“ във Виена отваря врати през учебната 1991/1992 г. и на 28 май чества своя 30-годишен юбилей в Българския културен институт „Дом Витгенщайн“. На празничното тържество „Аз, буки, веде – това е, млади хора, святото послание на нашите деди към вас!“ ще бъде отбелязан и 24 май в присъствието на учители от български школа зад граница от цял свят. Те ще участват в кръгла маса на тема „Българското училище в чужбина – минало, настояще и бъдеще“.

По повод 30-годишнината на училището се провеждат редица дейности от началото на годината. Сред тях е международен конкурс за рисунки и литературни съчинения под наслов „По стъпките и примера на Паисий Хилендарски“, посветен на 300-ата годишнина от рождението на Хилендарския монах и 260 години от написването на „История славянобългарска“. Рисунките ще бъдат изложени в „Дом Витгенщайн“ и ще могат да бъдат разгледани от гостите на юбилея, а отличените литературни творби ще

Д-р Ирина Владикова,
директор

бъдат публикувани в списанието на „Св. св. Кирил и Методий“ – „Патиланци“.

През април учители и родители засаждат липа по случай юбилея в парк Alois-Drasche Park в австрийската столица. Инициативата е подкрепена от Община Виена, която дарява дървото и табелата с надпис. Училището изготвя и албана за 30-годишната си история, а преди тържеството ще излезе и юбилейният брой на неговото сп. „Патиланци“.

Училището започва работа преди 30 години с десетина деца, а сега те са около 400. За тях се грижи екип от

9 професионални учители, начело с д-р Ирина Владикова. Тя преподава в него от основаването му, а от 2003 г. е негов директор. Председател е и на Асоциацията на българските училища в чужбина.

В БУ „Св. св. Кирил и Методий“ учат деца от I до XII клас. От учебната 2008/2009 г. към него е организирана предучилищна група „Моливко“ за деца на 5 и 6 години, която от учебната 2012/2013 г. прераства в детска градина „Моливко“. В нея се сформират предучилищни групи за 5 – 6-годишните и детска група „Мечо Пух“ за 4-годишни деца.

В училището се честват всички български празници и традиции, като изработване на коледни картички и играчки, мартеници, боядисване на яйца за Великден и т.н. За децата има и много извънкласни дейности, сред които курс по български народни танци „Шарено чорапче“, театрална група „Палави звезди“, клубове „Български традиции“, „Художник“ и „Мама и аз четем заедно“. А отскоро за учениците от V до VIII клас е сформирал и клуб „Исторически пътешественик“.

Снимка БУ „Св. св. Кирил и Методий“ – Виена

В училището се честват всички български празници и традиции

ПОЩА „АЗ-БУКИ“

Като не знаеш днес откъде идваш, как ще разбереш утре накъде отиваш?*

Вече 15 години Асоциацията на българските училища в чужбина (АБУЧ) с чест и достойнство изпълнява мисията си на възродител и посланик на съвременна България по света. Пътят, извървян от организацията ни, не беше лесен – в началото бяхме сами, цареше време на недоверие. Днес Асоциацията – качествено нов феномен на организиране на новата българска диаспора в културно-просветни организации по света, е една от най-големите и авторитетни неправителствени български организации, превърнала се в неделима част от българското образование. Нейни членове са над 250 юридически и физически лица, развиващи дейност на шест континента.

От 2007 г., годината на създаването си, Асоциацията започна с много ентузиазъм да събира в едно пръснатите по света български нишки. Събираше ги в пъстра духовна връв с България – връв, която дава вяра и възможност на децата на България за обратен път. Равносметката показва колко мисъл е имало и има до днес в целите и действията на Асоциацията. Постигнатите успехи най-добре могат да се изразят не само с непрекъснато увеличаващия се брой на български неделни училища по света – днес надхвърляя вече 400. Тези огнища на българщината пазят ревниво националното съзнание на децата на България, за да са живи коренът и езикът на народа ни.

Само година след създаването на Асоциацията, през учебната 2008/2009 г., бе въведена финансираща програма към МОН – „Роден език и култура зад граница“. С нея за първи път училищата в

чужбина са съфинансирани от държавата на проектен принцип. АБУЧ успя да ангажира българската държава да включи в образователната си политика училищата в чужбина. Признато бе обучението по български език и литература, история и география на България в чужбина като част от образователната система в България чрез Постановление № 334 на МС, заменено през 2018 г. от ПМС № 90. Днес около 385 училища са включени в Списъка на лицензираните български училища към МОН или работят по Националната програма „Роден език и култура зад граница“. В най-ново време се откриха училища в Грузия, Сингапур, Япония. Това говори за стабилност в системата.

Благодарение на усилената работа на АБУЧ само за няколко години е решен проблемът както с липсата на учебни планове за българските училища в чужбина, така и с липсата на учебници и учебни помагала, съобразени със специфичните особености на обучението в чуждоезикова среда. В резултат на плодотворното сътрудничество с МОН, СУ „Св. Климент Охридски“, ПУ „Паисий Хилендарски“ и Института за български език – БАН, са разработени учебни програми и създадени учебни помагала от авторски колективи с участието на преподаватели от неделните училища за подпомагане на обучението, организирано в чужбина. Програмите по български език са съобразени и структурирани така, че почти всяка езикова категория да се представя в два диференцирани модула – модул 1 „Български език като втори език“ и модул 2 „Български език“.

Постижение е внасянето на Петицията на АБУЧ в Европарламента, чрез

която защитихме т.нар. „малки езици“, сред които попада и българският. Петицията беше изключително успешна. С общите усилия на Асоциацията, български държавни институции и българските евродепутати реално стигнахме до най-високото ниво на европейското законодателство. АБУЧ продължава да търси начин да се реализира Препоръката на Съвета на ЕС (министри на образованието) и да бъде превърната в обща за европейските държави по въпроса за оценяването и валидирането на езикови знания и умения.

Трябва да се спомене и създадената от Асоциацията възможност учениците, които се обучават в училищата ни зад граница, да се явяват на онлайн изпит към СУ „Св. Климент Охридски“ за ниво на владение на български език като чужд според Общата европейска езикова рамка (CE). Невероятен успех е и утвърждаването на българския език в образователните системи на редица щати на САЩ, в които днес се признава сертификатът, издаден от Софийския университет, т.е. българска образователна институция, удостоверяващ владение на ниво по български език като чужд. АБУЧ, водена от желанието да се даде възможност на учениците от задграничните училища да продължат своето образование в България, постави на дневен ред пред МОН, комисите по образованието и за българите в чужбина в НС и въпроса за разширяване на ПМС 103/1993 г. – да се даде предимство и на учениците от задграничните училища при кандидатстване в българските университети.

Днес живеем в сложно време на глобална интеграция и за съжаление, бъл-

гарският език става все по-излишен в общуването ни със света. Всички добре осъзнаваме горчивата истина, че загуби ли един народ своя език, с него е свършено. Във фокуса на вниманието на АБУЧ е делото ѝ да придобие нов мащаб, като дейността ѝ премине към коопериране както с други подобни организации на национално и световно равнище, така и с образователните институции в държавите, в които работят българските училища. Асоциацията е съорганизатор при провеждането на многобройни срещи, разговори, конференции по целия свят. Целта е да се ангажират и образователните институции на другите страни, в които българските общности развиват с помощта на България образователна дейност по роден език и култура. Последно през 2019/2020 г. се проведе конференция в Будапеща, Белфаст, Малага и Сеговия, Франкфурт и Ларнака.

Езиковата и културната ситуация на българите в чужбина за съхраняване на тяхната етническа идентичност е отговорност на всички ни. За да развиваме политики за връщане на младите хора в Родината, трябва да се обединят усилията на всички институции българският език да стигне до тях. Нужно е да се подготвят успешен модел и условия, с които България да ги посрещне. Всичко това задължава да се работи в единство и без партийни пристрастия. АБУЧ е пример за това как можем да обединяваме и да сме признателни на всеки, допринесъл за делото ни – независимо от поста в йерархията или от партийната принадлежност.

Д-р Ирина БОТЕВА-ВЛАДИКОВА,
председател на Асоциацията
на българските училища в чужбина

*Текстът е публикуван със съкращения

АБОНАМЕНТ 2022

По-модерни и по-иновативни

Национална програма увеличават обхвата
и финансирането си

Изданията на „Аз-буки“	Цена за година
Вестник „Аз-буки“	78 лв.
Научно списание „Български език и литература“	39 лв.
Научно списание „История“	39 лв.
Научно списание „Математика и информатика“	39 лв.
Научно списание „Педагогика“	87 лв.
Научно списание „Професионално образование“	50 лв.
Научно списание „Стратегии на образователната и научната политика“	53 лв.
Научно списание „Философия“	30 лв.
Научно списание „Обучение по природни науки и върхови технологии“	53 лв.
Научно списание „Чуждоезиково обучение“	39 лв.

Абонирайте се В РЕДАКЦИЯТА с отстъпка

3%

от цената –
при **ТРИ**
и повече издания

5%

от цената –
при **ПЕТ**
и повече издания

15%

от цената –
за **ПЪЛЕН** комплект
от изданията

Контакти: София 1113,
бул. „Цариградско шосе“ № 125, бл. 5,
тел.: 02/425 0470;
azbuki@mon.bg
www.azbuki.bg
www.azbuki.eu

Компютри ще предсказват зеетресения

Масивните земетресения не просто разместват земните пластове – те правят корекции на скоростта на светлината в гравитационното поле на Земята. Изследователи са програмирали компютри да идентифицират тези малки гравитационни сигнали, демонстрирайки как могат да се използват за маркиране на местоположението и размера на силно земетресение почти мигновено. Това е първа стъпка към създаването на система за много ранно предупреждение за най-мощните земетресения, съобщава учени в Nature. „Такава система би могла да помогне за решаването на трънлив проблем в сеизмологията: как бързо да се определи истинската величина на масивно земетресение веднага след като се случи“, казва Андреа Ликуарди – геофизик от Университета в Ница, Франция. Без тази способност е много по-трудно бързо и ефективно да се дават предупреждения

ния, които могат да спасят животи.

Сегашните методи за откриване, базирани на сеизмични вълни, за съжаление, имат трудности при разграничаването, да речем, между тряс с магнитуд 7,5 и 9 по Рихтер в рамките на няколко секунди след подобно събитие. Това е така, защото първоначалните оценки на магнитудата се основават на височината на сеизмичните вълни,

наречени Р вълни, които са първите, които пристигат в станциите за наблюдение. И все пак за най-силните земетресения тези първоначални амплитуди на Р вълна се окрупняват, което прави земетресенията с различни магнитудни трудни за разграничаване.

Но сеизмичните вълни не са най-ранните признаци на земетресение. Цялата тази маса, която се движи при голямо земетресение,

също променя плътността на скалите на различни места. Това се изразява в малки промени в гравитационното поле на Земята, произвеждайки вълни на „еластогравитация“, които се движат през земята със скоростта на светлината – по-бързо от сеизмичните вълни.

Някога се смяташе, че подобни сигнали са твърде слаби за засичане, казва сеизмологът Мартин Вале от Института по физика на земята в Париж. През 2017 г. Вале и колегите му са първите, които съобщават, че виждат тези сигнали за еластогравитация в данните от сеизмичната станция. Тези констатации доказват, че „има прозорец между началото на земетресението и момента, в който получавате [сеизмичните] вълни“, казва Вале. Но изследователите все още проучват как да превърнат тези сигнали за еластогравитация в ефективна система за ранно предупреждение.

Огнена праисторическа анимация

Праисторическите хора може да са използвали светлината на огъня, за да създават илюзията за движение в своето изкуство. Анализ на 50 гравирани камъка, изкопани във Франция, предполага, че когато камъните са поставени близо до огън, трептящата светлина кара гравирани животни да изглеждат, че се движат, съобщават изследователите. Тези камъни, или „плакети“, са открити през 1860-те в скален заслон, наречен Монтаструк, и са гравирани с животни като коне, кози и елени. Мястото е използвано от ловци събиратели, населявали района между 23 000 и 14 000 години.

Изследователите анализират топлинните увреждания върху камъните, което показва, че те са били директно изложени на високи температури за продължителен период, и създават 3D модели на плакетите. После ги вкарват в софтуер за виртуална реалност, където са поставени до виртуално огнище, така че областите на топлинно увреждане да са най-близо до пламъците, имитирайки как камъните може да са били поставени в реалния живот. След това изследователите наблюдават визуалните ефекти на светлината на виртуалната реалност. „Изненадващо е да се види колко динамично е изкуството и „колко се променя преживяването на това изкуство от просто нещо като това да поставиш плакета близо до огън“, казва Андри Нийдъм – археолог от Университета в Йорк, Англия. Предполага се, че художниците нарочно са гравирани по контурите на скалата, за да повлияят на зрителите да видят движение през произволния модел на светлината на огъня, казва той. Находката допълва разбиранията на археолозите за връзката между произведенията на изкуството на ранните хора и огъня.

Защо гнездата са толкова здрави

Задат да построи гнездото си, една птица няма да посегне към стара клонка. По някакъв начин птиците избират материал, който ще създаде уютно, здраво гнездо.

„Това е напълно мистериозно за мен“, казва физикът Хънтър Кинг от Университета на Акрон в Охайо. Птиците, изглежда, имат усет за това как свойствата на отделна пръчка ще отговарят на характеристиките на гнездото. Птичето гнездо е специална версия на гранулиран материал: вещество, като пясък, съставено от много по-малки предмети.

Кинг и колегите му комбинират лабораторни експерименти и компютърни симулации, за да разберат по-добре особеностите на гранулирани материали, подобни на гнезда. В експериментите бутало многократно компресира 460 бамбукови пръта, пръснати в цилиндър. Симулациите позволяват анализ на точките, където пръчките се докосват, което е ключово за разбирането на материала.

Колкото по-голяма сила прилага буталото към купчината, толкова по-твърда става тя. Това означава, че ще издържи и на по-нататъшна деформация. При пробив на буталото пръчките се плъзгат една срещу друга и контактните точки между тях се пренареждат. Това втвърдява купчината, като позволява да се образуват допълнителни контактни точки между пръчките, което ще им попречи да се озвват допълнително, показват симулациите. Промени в твърдостта на купчината, изглежда, изостават от движението на буталото. Този ефект е причината купчината да бъде по-твърда, когато буталото се натисне навътре, отколкото когато материалът отскочи обратно, когато буталото се прибира. Симулациите предполагат, че това явление възниква, защото първоначалното триене между пръчките е трябвало да бъде преодоляно, преди контактните точки да започнат да се пренареждат.

Уважаеми читатели,

Поради големия интерес към в. „Аз-буки“ ви предоставяме възможност да закупите неговите броеве и от следните места:

СОФИЯ: Национален природонаучен музей, бул. „Цар Освободител“ 1 (понеделник – неделя от 10,00 до 18,00 ч.); подлез „Глиска“.
ПЛОВДИВ: Основно училище „Алеко Константинов“ (библиотеката), ул. „Божидар Здравков“ 3а, тел.: 032/62 56 73.

Министерство
на образованието и науката

АЗ·БУКИ

Национално издателство
за образование и наука

**БЪЛГАРСКИ ЕЗИК
И ЛИТЕРАТУРА**

Българско научно-методическо списание
• година XX, 2012 • киевски 1

ИСТОРИЯ

Българско научно-методическо списание
• година XX, 2012 • киевски 1

**МАТЕМАТИКА
И ИНФОРМАТИКА**

Българско научно-методическо списание
• година XX, 2012 • киевски 1

**ПРЕДУЧИЛИЩНО
НАЧАЛНО ОБРАЗОВАНИЕ
Педагогика**

Българско научно-педагогическо и методическо списание
• година XX, 2012 • киевски 1

**ОБУЧЕНИЕ
ПО ПРИРОДНИ НАУКИ
И ВЪРХОВИ ТЕХНОЛОГИИ**

• година XXV, 2012 • киевски 1, 2012

**ПРОФЕСИОНАЛНО
ОБРАЗОВАНИЕ**

Българско научно-методическо списание
• година XX, 2012 • киевски 1

**СТРАТЕГИИ
НА ОБРАЗОВАТЕЛНАТА
И НАУЧНАТА ПОЛИТИКА**

Научно-педагогическо списание
• година XX, 2012 • киевски 1

Философия

Българско научно-методическо списание
• година XX, 2012 • киевски 1

**Чуждоезиково
ОБУЧЕНИЕ**

Научно-методическо списание
• година XXXV, 2012 • киевски 1

Избрано

от текстовете, публикувани в списанията
на Национално издателство

АЗ·БУКИ

www.azbuki.bg

20 19 – 25 май 2022 г.

Обществените претенции относно задължителното предучилищно образование

Откъс от „Относно задължителността на предучилищното образование – резултати от едно изследване“

Проф. д-р Маргарита Колева
Доц. д-р Блага Джорова
Д-р Ева Жечева

Югозападен университет „Неофит Рилски“

В законодателен план професионалната организация на детския живот преди постъпване на детето в училище и компетентна грижа за неговото потенциално развитие са регламентирани чрез ЗПУО, НПО и редица групи документи. Основно тази регламентация е разчетена върху принципа за задължителност на предучилищното образование за 5 – 7-годишните деца, а с последно приетите промени в Закона – и за 4-годишните.

От позицията на гържавната политика факторът „задължителност“ на предучилищното образование решава немалко образователни и социални проблеми, като: създаване на условия за актуално детско развитие и подготовка за училище; запознаване на децата с културата и ценностите на българското общество и овладяване на ключови социални компетентности; обхват на децата в образователните институции; преодоляване на маргинални проблеми, свързани с лоша и агресивна социална среда за отглеждане на част от децата, на неграмотност и липса на шанс за потенциално развитие на всяко българско дете; освобождаване на родителите за изпълнение на професионални задължения и пр. Естествено е обаче, гържавната позиция по тези проблеми да се съгласува с тази на педагогическата гилдия и тази на родителите. Във фокуса на всяка от тези три позиции са различните аспекти на задължителността – от социалните измерения на процеса и грижата за обхвата на децата, през научната обосновка на процесите, свързани с ранното детско развитие и компетенциите на детските педагози, до „мечтите и желанията“ на родителите за най-доброто възпитание и образование на собственото им дете именно в условията на груповата общност в детската градина.

Всъщност съгласуването на палитрата от позиции е условието, продуциращо необходимостта от за-

Заглавието е на редакцията

www.pedagogy.azbuki.bg

*Списанието се реферира
и индексира в Web of Science*

Главен редактор

Проф. д-р Галин Цокков
E-mail: galin.tcokov@pfpn.bg

Редактор

Любомира Христова
0889 22 12 15

Тел.: 02/425 04 70
02/425 04 71

E-mail: pedagogy@azbuki.bg

Съдържание на сп. „Педагогика“, кн. 8/2021:

ИЗСЛЕДОВАТЕЛСКИ ПРОНИКНОВЕНИЯ

Технологии, които ще променят
бъдещето на образованието /
Наталия Витанова

Относно задължителността на
предучилищното образование –
резултати от едно изследване /
Маргарита Колева, Блага Джорова,
Ева Жечева

Aspects of the Education Policy
of Modern European Countries /
Miroslav Terziyski

ЧУЖДЕСТРАННИ ИЗСЛЕДВАНИЯ

Influence of Psychological and
Pedagogical Features of Students
on their Activity in Self-Education /
Iryna Sereda, Svitlana Karskanova

Development of Socially Desirable Characteristics and Values of Students in Literature Teaching / *Nenad Stojković, Emina Kopas-Vukašinić*

Factors Impacting the Effective Citizenship Values of Secondary School Students within the Scope of Social Studies Education / *Elif Alkar, Tolga Kara, Emin Atasoy*

Centralisation and Decentralisation in Higher Education: a Comparative Study of Hungary and Germany / *Carla Liege Rodrigues Pimenta, Zoltán Rónay, András Németh*

ДОКТОРАНТСКИ ИЗСЛЕДВАНИЯ

Innovative Teachers, Who Are You? Innovative Teacher Analysis in the Light of the Model of the 'Big Five' Personality Traits / *Rina Cohen*

КНИЖНИНА

За приобщаването, обучението и развитието на деца и ученици с интелектуални затруднения / *Жана Янкова*

гължителното предучилищно образование за най-добрата грижа за всяко българско дете.

В интерес на обективността е важно да се подчертае, че професионалната педагогическа общност има съществен принос относно идентификацията на проблематиката „задължително предучилищното образование“. Картина обаче изисква да се отчете, че в пространството на педагогическата наука почти не се появиха обосновани мнения относно задължителното предучилищно образование на 4-годишните!!! В смисъл, да се отговори на родителските тревоги, свързани с процедурата „задължителност“ и последиците от нея за ранното детско развитие.

Безспорни обаче са фактите – научните педагогически изследвания предлагат многообразие от компетентни тези по проблема с приоритет на хуманистичния и ценностно ориентиран подход, детецентристкия и принципа за индивидуализация на педагогическото взаимодействие с детето от предучилищна възраст. Водещо е и разбирането за необходимостта от перманентното „ОБОГАТЯВАНЕ (амплификация) на детското развитие, като **приоритетът** е винаги в *човешките ценности, а критерият – в децата*, в техните актуални потребности и интереси“ (Dimitrov 2009). Не толкова като информационно обогатяване, а „като разгръщане на специфичните детски дейности и общуване към най-широка гама от смислови задачи с универсално и общочовешко значение“ (нак там). Подходящата среда за постигане на тези важни за детето цели е **детската група**, позиционирана в детската градина или в други алтернативни форми за работа с деца, разглеждана като част от системата на задължителното предучилищно образование. Въпросът е доколко тези общи цели са „дешифрирани“ и осъществявани в педагогическата практика на детската градина.

Спектърът от професионални тези по повод задължителното предучилищно образование, естествено, включва и децата, отглеждани в различните по своята характеристика социални формати – услуги от резидентен тип, центрове или домове за деца, настанени за обществено отглеждане, деца със социални проблеми или ментални увреждания. Дейностите в педагогическите институции (Zhecheva 2020) „трябва да насочват към промяна в статусната характеристика на децата, отглеждани в среда, различна от биологичното семейство“, и да им дават „възможност за друго качество на живот в общността“. Място в тази поредица имат и децата, включени в социално явление „парародителска грижа“ (Kovachka 2017) или грижата за децата, чиито родители са на работа в чужбина и се отглеждат от по-големи деца от семейството, бабата, дядото или близки роднини. Според авторката „за приложното поле на парародителската грижа като алтернативна липсват каквито и да е насоки – ...за подкрепа на субектите, които я реализират, както и за превенция на рисковете за децата, отглеждани и възпитавани в условията на тази грижа“ (Kovachka 2017). Тук може да се формулира въпросът – „Има ли ресурси детското заведение на основание принципа за задължителен обхват на децата да осъществява допълнителното им обгрижване, предвид на специфичните им нужди?“. Задължителността в тези случаи поставя два въпроса – адекватна и достъпна ли е средата за работа с тези деца и квалифицирани ли са детските педагози, за да удовлетворяват

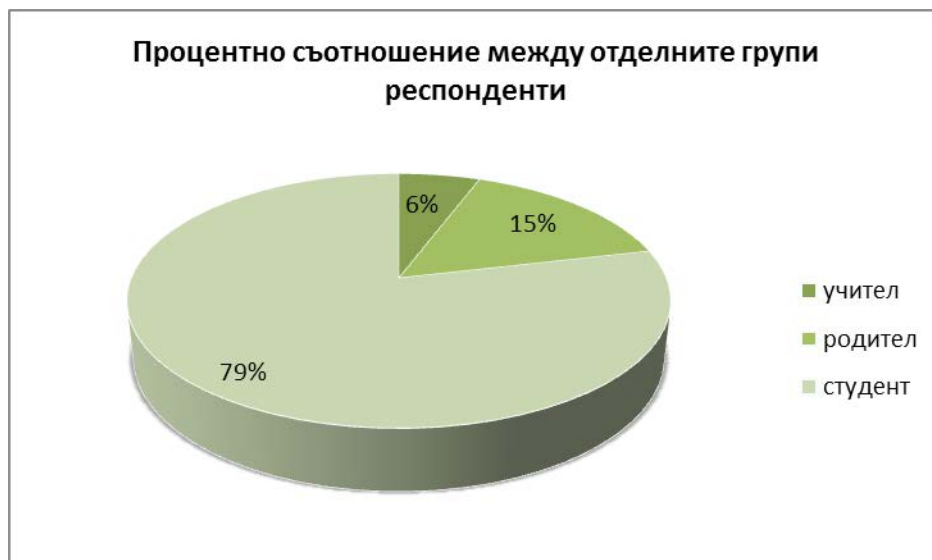
потребностите им в условията на масовата детска група? Безспорно, както проблемите с достъпната и щадяща тези деца среда, така също и тези с квалификацията на педагогическите специалисти все още не са намерили своето най-добро решение.

Съществена за реалността „задължително предучилищно образование“ е и гледната точка на родителите. Позицията на родителите не е професионалната, тя е житейската и е продуктувана от мисълта за най-добрата грижа, подкрепа и майчинско отношение към детето им именно в условията на институцията „детска градина“. За съжаление, визията на взаимодействието „родители – педагогически екип“ в публичното пространство не е на висотата на научните доводи. Съвместното обсъждане на проблемите и постиженията в развитието, възпитанието и социализацията на конкретното дете сякаш не са в приоритетите и на двете общности!!!

На основание поставените акценти **целта на настоящото изследване е разкриване на палитрата от мнения**, свързани със задължителното предучилищно образование на децата от предучилищна възраст (5 – 7-годишните, а впоследствие и на 4-годишните деца) и оформяне на изводи със значимост за предучилищното нормотворчество и педагогическата практика в детските градини.

С оглед получаване на конкретни данни и анализът им от аспект на целта на разработката се проведе анкетно проучване сред пряко ангажирани с процеса лица – педагогически специалисти (директори и детски учители), родители и бъдещи учители, т.е. студенти, обучаващи се в педагогически специалности и желаещи да придобият професионална квалификация „учител“. Аналогично на подхода за публичност и достъпност при планиране на законодателни промени⁴⁾ и шанса всеки желаещ да вземе участие в обществено обсъждане, да изрази отношение се създадох условия за широкообхватно разпространяване и попълване на Анкетата.

Изследователският инструментариум (Анкета) е структуриран в електронен вариант, което позволи изпращането както чрез електронна поща, така и чрез други канали за дистанционна (електронна) комуникация. Анкетата се популяризира сред учители, родители и студенти ОКС „бакалавър“ и „магистър“, редовно и заочно обучение. Респондентите попълнили анкетата са 193. С най-голям дял е групата на студентите, бъдещи учители – 152, следвана от родителите – 30, и с най-малко участие са групата на педагогическите специалисти – 11 детски учители (фигура 1).

Фигура 1

Какво е отношението на респондентите към задължителността на образованието в етапа на предучилищното образование? Основание за анализ са количествените данни, визуализирани на фигура 2. Болшинството (71%) са категорично „за“ и подкрепят политиката за задължителност на предучилищното образование. Само 20% са против, а 8% нямат мнение. Анализът на резултатите от този въпрос е в пряка връзка с резултатите, визуализирани на фигура 3 и разкриващи позицията на анкетираниите относно задължителността на образованието при навършени 4 години. При това конкретизиране на проблема – задължителност

въобще и задължителност за 4-годишните, е налице разлика от почти 30 пункта между приемащите въобще задължителността (71%) още в детската градина и приемащите включването на 4-годишното дете в процеса на задължително образование (42%). Възможна причина за разликата в двата привидно сходни по съдържание въпроси е възрастта на децата.

Фигура 2

Фигура 3

Резултатите показват, че задължителното предучилищно образование при навършени 4 години е неприемливо за 52% от участвалите в анкетното проучване. Десет пункта е разликата с тези, които приемат идеята за задължително включване в образователния процес на този етап от развитието на детето – 42%. Малко са анкетиранияте, които нямат мнение по въпроса – 6% (фигура 3).

Количествените данни са основание за твърдението, че задължителността на предучилищното образование за дете, навършило 4 години, все още е спорен въпрос, макар причините за това да са с различен характер. При анализ на резултатите по групи респонденти прави впечатление, че именно групата на студентите по-скоро не приема

тезата за задължителност на предучилищното образование на 4-годишните деца. Приоритетно положително е мнението по проблема от вече работещите в детските градини и тези, за които е предназначена тази услуга – родители на деца в предучилищна възраст. Това може да се обясни с осъзнатата от тях роля и място на детската градина както в живота на детето, така и в живота на семейството. Обясненията в случая естествено визират равнището на професионално-педагогически компетенции на детските учители и разбирането от страна на родителите за необходимостта от включването на децата им в организиран образователен процес на взаимодействие в нов тип среда – тази на детската група.

Изводът е, че анкетираните и по-конкретно бъдещите детски учители намират връзка между възрастта на детето и задължителността на образованието и приемат идеята за задължително институционализиране на детето в средата на детската градина, но при определена възраст, каквато в случая е 5-годишната. Другата евентуална причина може да бъде логичната и естествена позиция на анкетираните по повод спецификата на физическото, психическото и социалното развитие на 4-годишното дете и неговия неустойчив и неукрепнал статус.

Интересни са резултатите от направеното проучване, свързани с причините за включване на детето в процес на задължително предучилищно образование. Ранжирането им по приоритети е, както следва: като най-важни причини, т.е. поставени на седма позиция, са определени необходимостта от общуване с връстници с цел активна социализация (32%), осигуряване на здравословно хранене, безплатни познавателни книжки и материали за работа (30%) и необходимост от овладяване на умения за участие в игри, творчески дейности, труд (29%). Следват – подготовка за училище (26%), развитие на детския индивидуален, социален и творчески потенциал (23%), необходимост от овладяване на знания по математика, околна среда, български език (17%) и включване на деца от малцинствени групи с цел овладяване на български език (17%).

Най-видими са колебанията относно необходимостта от овладяване на знания по математика, околна среда, български език. Като по-скоро маловажна са я определили – 38% (1-во, 2-ро и 3-то място), а като по-скоро значима – 48% (5-о, 6-о и 7-о място). 14% са я поставили на междинната 4-та позиция. Данните от анкетирането ясно показват, че т.нар. „овладяване на знания“ по математика, околна среда, български език не се припознава от родители, студенти и действащи учители като приоритетна дейност.

* Анкетираните имат инструкцията да поставят най-маловажната причина на първа позиция

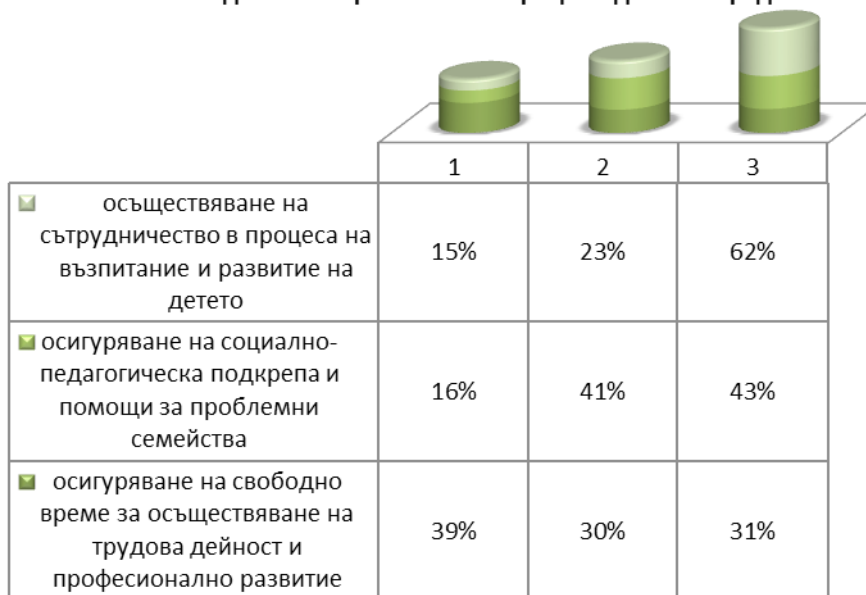
Фигура 4

Анкетната карта позволява да се представят и причините за задължително предучилищно образование, значими за родителите. Основанията на анкетираните са ранжирани, както следва:

- осъществяване на сътрудничество в процеса на възпитание и развитие на детето – поставена на 3-та позиция от 62% от родителите, което определя нейната висока значимост;

- осигуряване на социално-педагогическа подкрепа и помощи за проблемни семейства – поставена на 2-ра позиция от 41% и на 3-та от 43%, което е основание също да се определи като значима причина;
- осигуряване на свободно време за осъществяване на трудова дейност и професионално развитие – трудно е да се определи значимостта на тази причина, защото е поставена от почти равностоен процент родители както на 1-ва, така и на 2-ра и 3-та позиция, но е видно, че на най-високата 3-та позиция е поставена от най-малък процент родители в сравнение с другите две причини 31%:43%:62% (фигура 5).

Ранжиране по значимост за родителите на причините за задължително включване на детето в образователен процес в детската градина.

Фигура 5

* Анкетиранияте имат инструкцията да поставят най-маловажната причина на първа позиция

Пълния текст четете в „Педагогика“, кн. 8/2021 г.

Въпросник за измерване на професионалните интереси

*Откъс от „Българска адаптация
на Скалата на Орегон за измерване
на професионални интереси“*

Доц. Ева Папазова

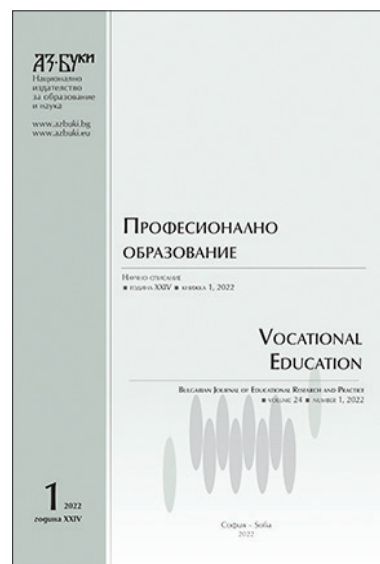
Институт за изследвания в образованието

Конструктивът „професионални интереси“ е централен в изследването на професионалното поведение и практиката в кариерното консултиране. Професионалните интереси често се използват при информиране за вземането на решения в контекста на консултирането, образованието, както и подбора на персонал. Въпросниците, които измерват професионалните интереси, са признати за едни от най-често използвани психологически инструменти.

В литературата откриваме три принципно различни подхода към изучаване на професионалните интереси: като комплекси от черти (trait complexes; Ackerman & Heggestad 1997), като констелации от черти (trait constellation; Lubinski 2000) и като организационна рамка или модел за интегриране и оценка на информацията (Atlas Model of Individual Differences; Armstrong et al. 2008). Третият подход се базира върху модела на Джон Холанд за структурата на професионалните интереси (Holland 1997), които са шест: Реалистичен (R), Изследователски (I), Артистичен (A), Социален (S), Предприемачески (E) и Конвенционален (C), известни като RIASEC, и представляващи организационна структура за представяне на комплекси или констелации от черти, използвани в кариерното консултиране и други приложни дейности.

Нараства броят на инструментите, свързани с професионалните интереси, които са на разположение за оценка на трибуквения код на Холанд, най-популярният от които е Self-Directed Search (SDS; Holland 1994). По-малко популярни инструменти обаче вече са на разположение чрез интернет, като например скала-

Заглавието е на редакцията

www.vocedu@azbuki.bg

Списание е представено в ERIH
PLUS; CEEOL; EBSCOhost; Google
Scholar; Primo; ExLibris

Главен редактор

Проф. д-р Тоня Георгиева
E-mail: tonia@au-plovdiv.bg

Редактор

Николай Кънчев
0888 81 56 45

Тел.: 02/425 04 70
02/425 04 71

E-mail: vocedu@azbuki.bg

**Съдържание
на сп. „Професионално
образование“,
кн. 1/2022:**

EDITORIAL

МЕТОДИКА И ОПИТ

Педагогическото взаимодействие
родители – деца – учители – основа
за пълноценно развитие на детската
личност в предучилищна възраст /
Верджиния Савова

ИЗСЛЕДОВАТЕЛСКА ДЕЙНОСТ

Българска адаптация на Скалата на
Орегон за измерване на професио-
нални интереси / Ева Папазова

Храненето като компонент на спортната подготовка / *Мая Чипева*

СТЪПКИ КЪМ УСПЕХА

Бинарните уроци по физика и астрономия / *Таня Ганева Ганева*

Йовковият „Серафим“ и онлайн обучението / *Нели Минкова*

УЧИЛИЩЕ ЗА УЧИТЕЛИ

Днес представяме:

**ПГ по икономика и туризъм
„Проф. д-р Асен Златаров“ –
Петрич**

Модел за проектно базирано обучение в пресечната точка на общото и професионалното образование / *Бистра Таракова*

Изграждане на позитивни нагласи за предприемачество и социална активност чрез иновативната обучителна система ILS (InnoSchool) / *Анелия Попова, Мария Костадинова*

Трудно ли е порастването в историята / *Иво Точевски, Бистра Таракова*

Практическото обучение в реална работна среда – предпоставка за качествено професионално образование (на основата на опит в практическото обучение по професия „Ресторантьор“) / *Мария Илиева, Красимир Илиев*

та на Орегон за измерване на професионалните интереси ORVIS (Pozzebon et al. 2010a).

Скалата на Орегон за измерване на професионалните интереси (ORVIS; Pozzebon, Visser, Ashton, Lee & Goldberg 2010a), се състои от 92 айтема, описващи дейности, с които участниците в изследването биха желали да се занимават. Скалата за отговори е петстепенна, тип Ликерт, където 1 е „силно не харесвам“, а 5 „силно харесвам“ (виж Приложение). Подскалите са осем, като отговарят на осем типа професионален интерес – Лидерски (Leadership), Организационен (Organization), Алтруистичен (Altruism), Креативен (Creativity), Аналитичен (Analysis), Продуктивен (Producing), Приключенски (Adventuring), Ерудиран (Erudition).

Осемте типа кариерни интереси по скалата на Орегон са подобни и конструирани на базата на професионалните интереси, идентифицирани от Холанд (Holland 1997).

В литературата се откриват две публикации, свързани със скалата на Орегон за измерване на професионалните интереси: едната е свързана с нейното конструране, а другата – с нейната конструираност (Pozzebon et al. 2010a; Pozzebon et al. 2010b). Поради тази причина посочваме аналогия при интерпретацията на осемте професионални интереса по скалата на Орегон с модела на Холанд, която представяме в таблица 1.

Продуктивен (P) и Приключенски (Adv) по ORVIS, съответно Реалистичният (R) тип по RIASEC на Холанд обикновено обича да работи повече с неодоушевени предмети, отколкото с хора. Реалистичната (R) околна среда се характеризира с технически компетенции и постижения. Това насърчава хората да изтъкват механичните си способности и да омаловажат човешките взаимоотношения. Да бъдеш упорит, честен, мъжествен, стабилен и практичен, са качества, които се ценят в тази среда. Средата подкрепя парите като ценност, властта и притежанията.

Аналитичен (An) по скалата на Орегон, съответно Изследователският (I) тип по Холанд обича да работи с творчески идеи и чрез себеизразяване в по-голяма степен от рутинни процедури и правила. Изследователската (I) околна среда насърчава математическите и научните компетенции и постижения. Тя насърчава хората да виждат себе си като учени и аналитици, да се превърнат в авторитети в своята област, за да бъдат признати сред връстниците си. Средата насърчава да се гледа на света по сложен, абстрактен, независим и оригинален начин. Тя възнаграждава демонстрирането на научни ценности.

Креативен (C) по ORVIS, съответно Артистичен (A) тип по Холанд обикновено обича да работи с творчески идеи и чрез себеизразяване в по-голяма степен от рутинни процедури и правила. Артистичният тип е описан като сложен, емоционален, изразителен, идеалистичен, с богато въображение, непрактичен, импулсивен, независим, интроспективен, интуитивен, несъответстващ, оригинален.

Алтруистичен (Alt) по скалата на Орегон, съответно Социален (S) тип по Холанд обича да помага, да учи и да съветва хората в по-голяма степен, отколкото да участва в механична или техническа дейност. Социалната (S) околна среда стимулира хо-

Таблица 1. Съпоставка между модела RIASEC на Холанд и Скалата на Орегон за измерване на професионалните интереси (ORVIS) (Pozzebon, Visser, Ashton, Lee & Goldberg 2010a)

ORVIS (Pozzebon, Visser, Ashton, Lee & Goldberg, 2010)	Съответствие	RIASEC (Holland, 1997)
Лидерски (L)	↔	Предприемачески (E)
Организационен (O)	↔	Конвенционален (C)
Алтруистичен (Alt)	↔	Социален (S)
Креативен (C)	↔	Артистичен (A)
Аналитичен (An)	↔	Изследователски (I)
Продуктивен (P)	↔	Реалистичен (R)
Приключенски (Adv)		
Ерудиран (E)		
	×	

рата да участват в социални дейности. Тя ги насърчава да виждат себе си като помагащи, кооперативни, гъвкави и общителни. Тази среда възнаграждава прояви на социални ценности.

Креативен (C) по ORVIS, съответно Артистичният (A) тип по Холанд обикновено обича да работи с творчески идеи и чрез себеизразяване в по-голяма степен от рутинни процедури и правила. Артистичната (A) околна среда насърчава артистични умения и постижения. Тя насърчава хората да виждат себе си като изразителни, интроспективни, оригинални, нестандартни и идеалистични, за да бъдат признати от връстниците си. Тя възнаграждава демонстрирането на естетически ценности.

Лидерски (L), съответно Предприемаческият (E) тип по Холанд обикновено обича да убеждава или да ръководи другите повече от това да работи по научни или сложни теми. Предприемаческата (E) околна среда се характеризира с предприемачески компетенции и постижения, като например продажби или ръководене на групи хора. Тя насърчава хората да виждат себе си като агресивни, популярни, уверени в себе си, притежаващи лидерски черти и комуникативни способности.

Организационен (O) по скалата на Орегон или Конвенционалният (C) тип по Холанд обича да следва реда и да отговаря на ясни стандарти, както и да избягва работа, която не предоставя ясни насоки. Конвенционалната (C) околна среда насърчава конвенционалните умения, като записване и боравене с данни или записи. Тя насърчава хората да виждат себе си като конформни, подредени, неартистични и с технически компетенции. Тази среда възнаграждава цененето на пари, статус и съответствие (Chen et al. 2012).

Скалата за ерудиция на ORVIS измерва интереси в академичната област.

Метод

Дизайн на изследването и процедура

Изследването има за цел да адаптира за нуждите на българската културна среда скалата на Орегон (Oregon Vocational Interest Scale), която измерва осем кариерни интереса. Анализът, представен в тази статия, включва администрирането на преведения въпросник за български условия. По отношение на валидността е проведен експлораторен факторен анализ, със и без фиксирани фактори, чрез анализ на основните компоненти (principal component analysis). Оригиналната скала е преведена на български и обратно на английски от трима психолози с отлично ниво на владеене на английски език. Скалата е със свободен достъп от уеб сайта <https://irip.ori.org/>. Окончателният вариант на въпросника е приложен на студенти по време на семинарни занятия в Университет по библиотекознание и информационни технологии (УниБИТ), Софийски Университет „Св. Климент Охридски“ и Нов български университет. Относно надеждността на въпросника е приложен коефициент алфа на Кронбах и корелационен анализ. За доказване на конструирана валидност е използван факторен анализ. Използвана е програма SPSS 22.0 за анализ на данните.

Участници. Извадката се състои от 291 изследвани лица на възраст 18 – 35 години ($M = 23,18$; $SD = 4,57$). От тях 108 са студенти, които изучават точни науки, 92 – хуманитарни науки, и 91 – обществени науки. Както беше посочено, студентите са от следните висши училища у нас – НБУ, СУ „Св. Климент Охридски“ и УниБИТ. Изследването беше проведено групово по време на семинарни занятия на студентите.

Измерената надеждност на цялата скала е 0,93 алфа на Кронбах. По подскали надеждността е, както следва: $\alpha = 0,84$ за подскала „Лидерски кариерен интерес“, $\alpha = 0,83$ за подскала

„Организационен интерес“, $\alpha = 0,84$ – „Алтруистичен интерес“, $\alpha = 0,88$ – „Креативен интерес“, $\alpha = 0,74$ – за „Аналитичен интерес“, $\alpha = 0,81$ – за „Продуктивен интерес“, $\alpha = 0,80$ – за „Приключенски интерес“, и $\alpha = 0,61$ – за Ерудиран карьерен интерес (виж табл. 2).

Таблица 2. Описателна статистика на димензиите на професионалните интереси по скалата ORVIS

	Брой айтеми	<i>M</i>	<i>SD</i>	<i>Min</i>	<i>Max</i>	α
Лидерски (L)	12	38,49	8,24	12,00	58,00	0,84
Организационен (O)	13	37,42	8,64	13,00	61,00	0,83
Алтруистичен (Alt)	13	38,85	8,17	14,00	59,00	0,84
Креативен (C)	14	40,56	10,92	15,00	67,00	0,88
Аналитичен (An)	10	26,52	6,39	10,00	47,00	0,74
Продуктивен (P)	10	25,67	6,78	10,00	47,00	0,81
Приключенски (Adv)	10	30,24	7,19	10,00	50,00	0,80
Ерудиран (E)	10	30,84	6,84	16,00	77,00	0,61

Резултати

Анализът на данните и резултатите са представени в два раздела: валидност и надеждност

А. Валидност

Валидност на превода на скалата

Следните процедури са проведени по време на процеса на адаптиране на скалата. Както беше посочено, група от трима психолози преведе ORVIS на български и после пак го преведе обратно на английски език. И двата превода, на български и обратния превод на английски, са прегледани от преподаватели по английска филология в Софийския университет СУ „Св. Климент Охридски“. Прие се, че българският превод на скалата, с оглед на английския език, изразява същото значение и валидност на езика.

Конструкт валидност: Проведен е експлораторен факторен анализ, със и без фиксирани фактори, с цел да се установи валидността на структурата на въпросника.

Факторен анализ

Експлораторният факторен анализ разкри 21 субскали, които обясняват 68,20% от вариацията без ротация на факторите. Съответно при фиксиране на факторите на 8 процентът на обяснената вариация се понижава на 48,22% с ротация на факторите.

Получената стойност на теста за обща извадкова адекватност на Кайзер-Майер-Олкин при фиксирани фактори е 0,838 (което е над общоприетата гранична стойност от 0,6), а на теста на Бартлет за сферичност е 15922,852 ($df = 4186$, $p < 0,001$). За определяне на съдържанието на осемте фактора са взети само айтеми с факторни тегла над 0,40 в патерн-матрицата. Айтемите, които имат по-ниски тегла, са изключени.

На табл. 3 са показани осемте субскали.

Таблица 3. Ротирана компонентна матрица

	Фактор							
	Креативен карьерен интерес	Организационен карьерен интерес	Ерудиран карьерен интерес	Приключенски карьерен интерес	Продуктивен карьерен интерес	Аналитичен карьерен интерес	Лидерски карьерен интерес	Алтруистичен карьерен интерес
orv1			,482					
orv2		,644						
orv3			,526					
orv4	,594							
orv5								,589
orv6					,564			
orv7				,516				
orv8								
orv9		,479						
orv10		,578						

Избрано

orv11								
orv12	,602							
orv13								
orv14				,410	,613			
orv15								
orv16					,521			
orv17		,713						
orv18		,739						
orv19								
orv20	,566							
orv21						,590		
orv22				,420				
orv23				,603				
orv24								
orv25		,572						
orv26		,750						
orv27			,516					
orv28	,629							
orv29			,438					
orv30					,554			
orv31				,667				
orv32								
orv33							,739	
orv34						,730		
orv35					,508			
orv36	,477							
orv37						,494		
orv38					,436			
orv39				,521				
orv40	,575						,438	
orv41	,481							
orv42		,537						
orv43			,724					
orv44								
orv45								,718
orv46			,481					
orv47				,525				
orv48								
orv49	,507	,430						
orv50		,645						
orv51			,577					
orv52	,627							
orv53	,515							
orv54					,432			
orv55				,677				
orv56	,434						,421	
orv57							,534	
orv58		,504						
orv59								,660
orv60	,684							
orv61						,430		
orv62			,445		,409			
orv63				,446				

orv64								
orv65								
orv66		,750						
orv67								,419
orv68	,667							
orv69						,841		
orv70				,597				
orv71				,577				
orv72								
orv73							,711	
orv74		,604						
orv75			,741					
orv76	,664							
orv77								
orv78				,464				
orv79				,421				
orv80	,619						,433	
orv81							,715	
orv82		,492						
orv83			,593					
orv84	,614							
orv85						,630		
orv86								
orv87						,780		
orv88			,546					
orv89	,645							
orv90								
orv91			,480					
orv92	,589							
Total of cumulative variance %	16,72%	24,53%	31,40%	35,23%	39,01%	42,49%	45,48%	48,22%
α	0,84	0,83	0,84	0,88	0,74	0,81	0,80	0,61

Първият фактор – *Креативен кариерен интерес*, обяснява 16,72% от вариацията, в него с високи факторни тегла се включват твърдения, като „да създавам произведения на изкуството“, „да съм професионален танцьор“ и „да съм автор на песни“. Той има висок коефициент на вътрешна консистентност ($\alpha = 0,84$), а корелацията между всеки айтем и цялата скала варира от умерена ($R = 0,434$) до висока ($R = 0,667$) (виж табл. 3).

Вторият фактор – *Организационен кариерен интерес*, обяснява 24,53% от вариацията и също има висок коефициент на надеждност алфа 0,83. Третият фактор – *Ерудиран професионален интерес*, обяснява 31,40% от вариацията и е с надеждност 0,84. Четвъртият фактор – *Приключенски кариерен интерес* обяснява 35,23 % от вариацията, като алфата на Кронбах е 0,88.

Пълния текст четете в „Професионално образование“, кн. 1

Безелектрохимично нанасяне на покрития

*Откъс от „Coating Metals with Zinc
and Method for Measuring
the Thickness of the Layer“*

Miroslav Minchev

Geo Milev School of Mathematics and Natural Science –
Stara Zagora (Bulgaria)

1. Plating reactions

Plating is a surface coating technique, which has been used for hundreds of years, in which a metal is being deposited on a conductive surface. In particular, zinc metal has the characteristic to be corrosion protective coating for iron and steel substrates. Zinc coatings prevent oxidation of the protected metal. Its oxide is a white powder that does not cause a breakdown of the substrate's surface coherence (zinc is also used for the plating of most of the hardware parts). In the industry, these reactions can be used to prevent the further oxidation of the corroding metals. There are several plating methods – electroplating, electroless plating, vacuum deposition, vapor deposition, etc.

1.1 Electroplating

Electroplating represents the processes which result in metal coating through redox reactions by applying a direct electric current. In this scenario, the substrate acts as the cathode, the anode is the piece of the metal, and the electrolyte is a solution of a salt of the metal to be coated.

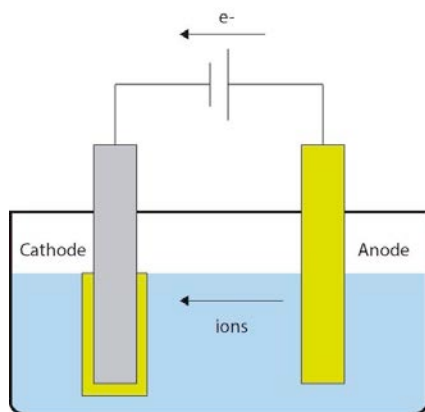

Figure 1. General scheme for electroplating in a liquid bath

Списанието е представено
в MIAR; CEEOL; EBSCOhost;
Google Scholar; РИНЦ

Главен редактор

Чл.-кор. проф. д.х.н.
Николай Денков
E-mail: nd@lcpe.uni-sofia.bg

Редактор

Никола Каравасилев
0889 48 99 01
Тел.: 02/425 04 70
02/425 04 71
E-mail: science@azbuki.bg

**Съдържание
на сп. „Обучение
по природни науки
и върхови технологии“,
кн. 5/2021:**

EXPERIMENTS

Coating Metals with Zinc
and Method for Measuring the
Thickness of the Layer / *Miroslav
Minchev*

FROM THE RESEARCH LABORATORIES

Potential Applications of
Antibacteria in Edible Coating
as Fish Preservative / *Maulidan
Firdaus, Desy Nila Rahmana,
Diah Fitri Carolina, Nisrina
Rahma Firdausi, Zulfaa Afifah,
Berlian Ayu Rismawati Sugiarto*

CURRICULUM MATTERS

Molecular Model and Its Simplification in Teaching Stereoisomerism at Undergraduate Level / *Girija Shankar Singh*

NEW APPROACHES

Метеори – основни понятия и терминология / *Валентин Велков*

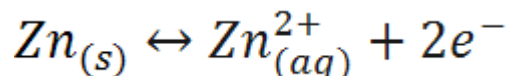
От образуването на Земята до установяването на ЛУКА / *Здравка Костова*

HISTORY & PHILOSOPHY OF SCIENCE

1300 години от рождението на Гебер – ученият начало и фундамент на арабската алхимия / *Нано Степанов*

1.2 Electroless plating

Electroless plating is a set of chemical processes that happen spontaneously in a liquid bath (there is no need of electric current to drive the plating which differentiates the electroless plating from electroplating. For example, when zinc granules or powder are immersed in a solution of zinc chloride the metal starts to dissolve and two electrons are released and are strictly connected to the surface of the granule (the zinc has the role of an electrode). The dissolving process is reversible (Varbanova et al. 2020).

Eq.1. Redox reaction of zinc metal

On the phase boundary between the metal and the solution electric double layer occurs and subsequently a potential difference (in our case called electrode potential). The electrode potential is the driving force of the reactions (Varbanova et al. 2020).

When we add the copper coin in the reaction mixture and when we ensure that there is a direct contact between the coin and the zinc granules, the electrons that were released through the electrochemical reaction will transfer onto the surface of the coin. Thus, the reduction of the zinc cations will happen onto the copper.

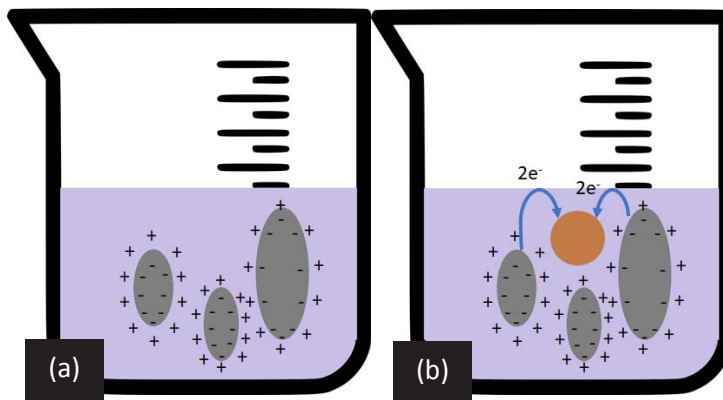

Figure 2. (a) Solution of zinc salt with zinc granules, electrode potential between the coin and the solution; (b) Immersion of copper coin, transfer of electrons to the copper surface, reduction of zinc ions

2. Theoretical model for measuring the thickness of the layer

The coin can be approximated as a cylinder with radius r and thickness (height) h . We can determine the volume of the coin with the following formula:

$$V_1 = \pi r^2 h$$

Eq.2. Initial volume of the coin

After the plating reaction we obtain another cylindrical coin with radius $r_1 = r + d$, height $h_1 = h + 2d$, where d is the thickness of the zinc layer. We can determine the volume of the coin one more time:

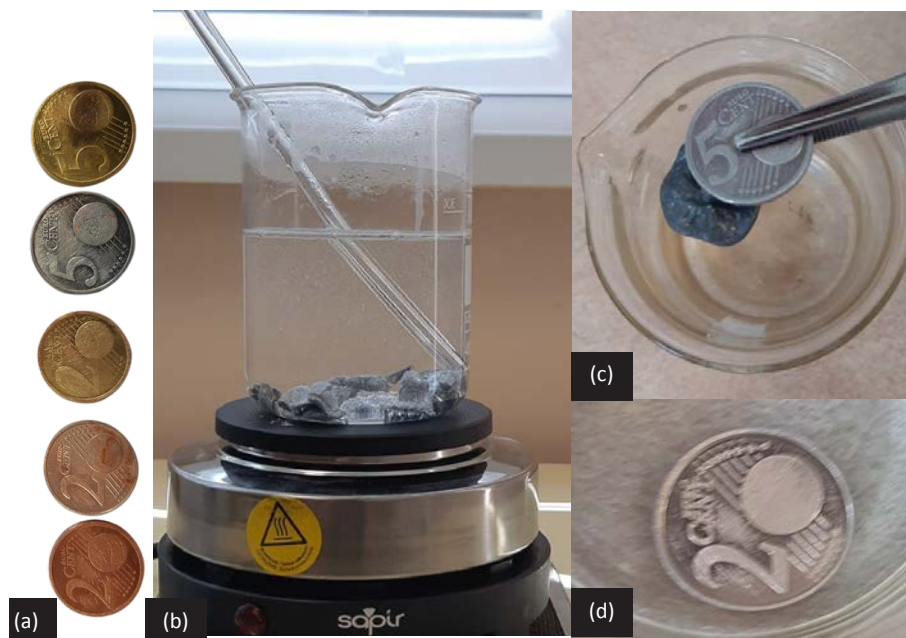

Figure 3. (a) Demonstration of plated and brass coins; (b) Preparing the reaction mixture; (c) and (d) Removing the coins from the solution and cooling them in cold water

$$V_2 = \pi(r + d)^2(h + 2d) = \pi hr^2 + 2\pi hrd + \pi hd^2 + 2\pi r^2d + 4\pi rd^2 + 2\pi d^3$$

Eq.3. Volume of the coin after the plating

The difference between the two volumes will give us the volume of the zinc metal which can be estimated using the mass of the zinc and its density.

$$V_2 - V_1 = 2\pi d^3 + \pi(h + 4r)d^2 + 2\pi(hr + r^2)d = \frac{m_{Zn}}{\rho_{Zn}}$$

Eq.4. Difference between the volumes of the coins

Finally, we have obtained the following third-degree equation for the unknown d :

$$2d^3 + (h + 4r)d^2 + 2(hr + r^2)d - \frac{m_{Zn}}{\pi\rho_{Zn}} = 0$$

Eq.5. Third-degree equation of d

This equation can be solved analytically by dividing the equation with the leading coefficient (in this case 2), obtaining the normalized cubic equation and removing the square member with substitution. Thus, the canonical form of the cubic equation is derived ($x^3 + px + q = 0$) which is then resolved with Cardano's formula. However, in this project numerical method – Newton's method – is presented.

Newton's method is a root-finding algorithm which produces approximation of the roots of a real-valued function. The idea of the algorithm is to start with an initial guess which is significantly close to the real root, then to approximate the function by its tangent line at this guess and finally to estimate the x-intercept of the tangent line.

Пълния текст четете в „Обучение по природни науки и върхови технологии“, кн. 5/2021 г.